

LEVENDE Talen

JAARVERSLAG

2019

COLOFON

Vereniging van Leraren in Levende Talen
Joseph Haydnlaan 2a
3533 AH Utrecht
T 030 205 99 78
E bureau@levendetalen.nl
www.levendetalen.nl

redactie: Dirk Tuin, secretaris

4 april 2020

Beste lezer

Discussies over de verengelsing van het hoger en wetenschappelijk onderwijs. Onrust over werkdruk en arbeidsvoorwaarden in het onderwijs. Stakingen. Zo maar wat grepen uit het jaar waarvan wij in deze publicatie verslag doen. 2019 was ook het jaar waarin de eerste fase van Curriculum.nu werd afgerond en de herziening en actualisering van het wettelijk vastgestelde referentiekader Taal/ Nederlands bespreekbaar lijkt te zijn geworden. Wat eveneens een stapje dichterbij lijkt te zijn gekomen, is de invoering van het ERK en de formele koppeling van de examenprogramma's van vmbo, havo en vwo daaraan. 'Lijkt', want er moet nog veel gebeuren. We blijven als dé vereniging voor talendocenten en andere belangstellenden in taal in Nederland de ontwikkelingen volgen en wenden waar mogelijk onze invloed aan om de ontwikkelingen in de door ons gewenste richting te sturen. Dit geldt ook ons streven om zowel voor Nederlands als voor Engels en de overige moderne vreemde talen die een examen kennen tot een evenwichtiger verdeling van vaardigheden over het centrale deel en het school-eigen deel van het examen te komen. Ook staan we een specifieke weging van vaardigheden voor die recht doet aan de relevantie van elk van die vaardigheden in de betreffende sector van het onderwijs.

Deze publicatie doet verslag van alle activiteiten die onze vereniging in 2019 – versterkt met de secties Nedersaksisch en Limburgs – heeft ondernomen in het licht van haar doelstellingen. Daarmee leggen wij verantwoording af aan onze leden en onze relaties. Voor deze activiteiten is een organisatie nodig. Op de organisatie gaan we kort in, evenals op de condities die het functioneren van de organisatie mogelijk maakten. Levende Talen is geen geïsoleerde speler in het Nederlandse onderwijsveld. Waar zinvol en gewenst vindt samenwerking en afstemming plaats met andere onderwijsvakorganisaties. Welke dat waren en over welke thema's wij ons in 2019 al dan niet samen met andere organisaties gebogen hebben, leest u in dit verslag. Verder leest u over de activiteiten en plannen van de talensecties, Levende Talen als vakbond en over de tijdschriften.

Met genoegen presenteren wij u ons jaarverslag 2019. Wij wensen u veel plezier bij het lezen van alle bijdragen. Voor vragen, opmerkingen en ideeën houden wij ons als altijd aanbevolen.

Namens het bestuur,

Judith Richters,

Voorzitter Levende Talen

INHOUD

4 VERSLAG VAN DE SECRETARIS VAN LEVENDE TALEN

Doelen Levende Talen; Leden; Hoofdbestuur;
Dagelijks Bestuur; Bureau Levende Talen; Financiën;
Werkgroep ledenwerving; Commissie van goede dien-
sten; Besturenboek; Juridische bijstand; Vakbond; Alge-
mene Verordening Gegevensbescherming; Website en
sociale media; Landelijke Studiedag 2019 ‘Taalkabaal’;
Europees Talenlabel 2019; Taaldidactiekprijs 2019;
(Doorloop) Curriculum.nu

13 VERSLAG VAN DE SECTIES VAN LEVENDE TALEN

Arabisch
Chinees
Duits
Engels
Frans
Fries
Italiaans
Limburgs
Nederlands
Nederlandse Gebarentaal
Nedersaksisch
Papiaments
Pools
Russisch
Spaans
Turks

37 VERSLAG VAN DE REDACTIES LTM & LTT

Levende Talen Tijdschrift
Levende Talen Magazine
Financiële ontwikkeling van de tijdschriften
LTM en LTT 2011–2019

VERSLAG VAN DE SECRETARIS VAN LEVENDE TALEN

De vereniging – bij de Kamer van Koophandel ingeschreven als Vereniging van Leraren Levende Talen – bestaat sinds 1911 en is nu 109 jaar oud. Levende Talen omvatte veertien vakverenigingen van taaldocenten. In 2019 zijn er twee bij gekomen: Nedersaksisch en Limburgs. De Rijksoverheid heeft het Nedersaksisch en Limburgs erkend als zelfstandige regionale talen volgens Deel 2 van het *Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden* van de Raad van Europa. In Nederland heeft alleen het Fries een hogere erkenning als regionale taal, namelijk volgens Deel 3 van datzelfde Handvest. Het houdt in dat het Rijk beide talen gaat beschermen en wil bevorderen als ‘volwaardige en zelfstandige onderdelen van de taal in Nederland’. De volgende talen zijn hiermee in onze vereniging vertegenwoordigd: Arabisch, Chinees, Duits, Engels, Frans, Fries, Italiaans, Limburgs, Nederlands, Nederlandse Gebarentaal, Nedersaksisch, Papiaments, Pools, Russisch, Spaans en Turks. De vroegere sectie NT2 is als werkgroep opgenomen binnen de sectie Nederlands. Daarnaast werkt de Vedocep (vereniging van docenten Engels in het basisonderwijs) nauw samen met de sectie Engels. We zijn verheugd ook de werkgroep Lerarenopleiders binnen onze gelederen te hebben.

Levende Talen

- bevordert en ontwikkelt het onderwijs in maar liefst zestien talen waaronder alle schooltalen;
- brengt taaldocenten uit po, vmbo, vo, mbo, ho en wo bijeen en biedt hen een platform;
- is overlegpartner van het ministerie van OCW, het College voor Toetsing en Examens, Cito, SLO en Curriculum.nu;
- behartigt als lid van de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv) de belangen van haar leden in arbeidsvoorwaardelijke sfeer.

Leden

Onze leden zijn werkzaam in alle segmenten van het onderwijs: van primair onderwijs, onder- en bovenbouw vmbo,

havo, vwo, mbo, hbo en wo tot volwassenenonderwijs. Op de teldatum (1-1-2020) waren in totaal 3.552 leden ingeschreven; op 1 januari 2019 waren het er 3.604. Daarvan 2.829 actieve (werkzame) leden, 498 student-leden, 31 aspirant-leden en 164 post-actieve leden. Met de benoeming van Jos Canton tijdens de ALV in april tot erelid telt de vereniging tien ereleden.

Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur (HB) wordt gevormd door de voorzitters of vertegenwoordigers van de zestien vaksecties samen met het Dagelijks Bestuur (DB). Het hoofdbestuur heeft in 2019 zes keer vergaderd. Terugkerende punten op zowel de agenda van het DB als HB waren: financiële en administratieve zaken, interne contacten (redactie van LTM, de juristen van onze rechtsbijstand) en externe contacten (OCW, Kamerleden, SLO, CvTE, ECML, FIPLV), website en sociale media, Curriculum.nu, de examens, de landelijke studiedag (LSD), ledenwerving en ledenbehoud, de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv), de Onderwijskamer (OK) en vakbondszaken. Op al deze zaken gaan we in dit verslag kort in.

Dagelijks Bestuur

Het dagelijks bestuur (DB) vergaderde in 2019 tien keer. Jos Canton bleef – hoewel niet als lid van het DB – het dagelijks bestuur met raad en daad terzijde staan. Door zijn jarenlange kennis en ervaring is hij nog steeds een onmisbare factor bij de verwezenlijking van de doelen waarvoor Levende Talen zich sterk maakt. Niet alleen inzake vakinhoudelijke kwesties maar ook met betrekking tot bestuurlijk/administratieve zaken en vanwege zijn contacten met de juridische bijstand. Tot 1 december 2019 maakte Rob Mengerink deel uit van het DB. Per die datum heeft hij zijn functie neergelegd. Sindsdien wordt het penningmeesterschap waargenomen door Jos Canton die deze functie eerder al (tijdelijk) vervulde.

De volgende personen vormden in 2019 het DB:

Judith Richters, voorzitter

Blanca Cano González, vicevoorzitter (tevens voorzitter sectie Spaans)

Dirk Tuin, algemeen secretaris

Rob Mengerink, penningmeester (tot 1 december 2019)

Jos Canton, penningmeester a.i. (vanaf 1 december 2019)

Kitty Willemsen, algemeen bestuurslid

Bureau Levende Talen

Secretarieel medewerker was ook in 2019 Myrna Brouwer. Zij ondersteunt ons voor 36 uur per week. Haar belangrijkste taken zijn het bijhouden van de ledenadministratie, de communicatie met de leden en het ondersteunen van activiteiten van bestuur en secties.

Het systeem dat voor de ledenadministratie van de vereniging wordt gebruikt voldoet niet meer. Het DB is op zoek naar een pakket dat tegemoet komt aan onze eisen.

Financiën

De trend waarvan ook in het vorige jaarverslag melding werd gemaakt, hebben we kunnen voortzetten. Mede dankzij de inzet van penningmeester Rob Mengerink zijn we erin ge-

slaagd de opbouw van een reserve van de vereniging, waarmee we in 2017 een begin hebben gemaakt, voorzichtig door te zetten. Dit zal bij de presentatie van de jaarcijfers tijdens de ALV toegelicht worden.

Werkgroep ledenwerving

Een krachtige vereniging die haar stem kan laten horen, is van groot belang. Zeker in een tijd dat aan de fundamenten van toekomstig (talen)onderwijs wordt gewerkt. De organisatiegraad van taaldocenten is verhoudingsgewijs laag. Van de naar schatting 20.000 tot 22.000 docenten Nederlands en vreemde talen is nog geen 4.000 lid van Levende Talen. Het bestuur wil hierin verandering brengen. Het wil nieuwe leden werven. Het bestuur ziet dit niet alleen als zijn taak maar nadrukkelijk ook als taak van de afzonderlijke secties. Zij weten wat er speelt op hun vakgebied, zij weten als geen ander hoe je de betekenis van de vereniging in dat licht voor het voetlicht kunt brengen. Begin 2019 is de Werkgroep Ledenwerving en Ledenbehoud geformeerd met de opdracht zich te buigen over de vraag wat de vereniging kan doen om het draagvlak van LT te vergroten. De werkgroep is onder leiding van Jos Canton op 4 maart, 15 april en 17 juni bijeen geweest. Het eindrapport *Levende Talen, relevant en toekomstbestendig*

Portefeuilleverdeling taken DB in 2019	
Contact met rechtsbijstand UnieNFTO, CIEFO	Jos Canton
Contact met FvOv	Judith Richters en Rob en Rob Mengerink
Contact met Onderwijskamer	Blanca Cano González en Dirk Tuin
Leidinggeven aan het Bureau Levende Talen	Dirk Tuin
Ledenadministratie	Rob Mengerink / Jos Canton
Externe contacten (ECML, FIPLV)	Judith Richters
Website en sociale media	Blanca Cano González
Landelijke Studiedag	Kitty Willemsen en Blanca Cano González
Contact met redacties LTM en LTT	Judith Richters, Dirk Tuin en Rob Mengerink
Curriculum.nu	DB

Levende Talen

relevant en toekomstbestendig

Notitie van de Werkgroep Ledenwerving en Ledenbehoud

LEVENDE
Talen

2019

vormt de weerslag van de discussies tijdens de bijeenkomsten en de inbreng van de secties. De notitie is half november aangeboden aan het DB. Het DB heeft de notitie besproken en besloten om op 8 januari 2020 er een themabijeenkomst van het HB aan te wijden.

Commissie van goede diensten

De Commissie van goede diensten, ook wel commissie van beroep of geschillencommissie genoemd, zoals die in 2019 vorm heeft gekregen, is belast met het slechten van geschillen tussen secties van de vereniging, binnen een sectie van de vereniging en tussen de bestuurders en de leden van de vereniging. Voor die tijd bestond de commissie uit twee afdelingen: een afdeling belast met het slechten van geschillen tussen secties van de vereniging en een afdeling belast met het slechten van overige geschillen. De Commissie van Goede Diensten bestaat uit drie leden, die niet deel uit maken van DB of HB, zoals voorheen het geval was. De commissie die op de ALV in april 2019 voor de periode 1 april 2019 tot en met 31 maart 2023 benoemd is, bestaat uit: Jelle Kaldewaij, Alessandra Corda en Christien van Gool.

Besturenboek

Het zogeheten 'besturenboek' beschrijft de taken, regelingen en procedures die naar mening van de bestuursleden van

Levende Talen de doelstellingen van Levende Talen zo goed mogelijk helpen realiseren. Nieuwe inzichten, ervaringen of ontwikkelingen kunnen tot aanpassing van taken, regelingen en/of procedures leiden. Het besturenboek wil dan ook een werkdocument zijn. Aan het eind van ieder kalenderjaar gaat de algemeen secretaris van de vereniging na of er aanleiding is het besturenboek bij te stellen. Is zulks het geval dan wordt het opnieuw vastgesteld door het DB dat de aanpassing(en) in het besturenboek ter accordering voorlegt aan het HB. In 2019 is het besturenboek kritisch tegen het licht gehouden en vervolgens bewerkt. Het 'nieuwe' besturenboek kent ten opzichte van het oude een iets andere indeling. Dat is gedaan om meer lijn en samenhang te brengen in de regelingen en procedures. Er zijn ook regelingen toegevoegd. Die betreffen bijvoorbeeld de procedure rond het opheffen van het lidmaatschap door de vereniging, rond het instellen van werkgroepen of rond het aanvragen van speciale projecten. In die procedures was tot nu toe niet of in onvoldoende mate voorzien. Verder hebben allerlei aanpassingen plaatsgevonden op grond van kleinere besluiten die in de loop van de tijd zijn genomen en regel zijn geworden. De bijlagen in het besturenboek, waaronder het Redactiestatuut *Levende Talen Magazine*, zijn ongewijzigd gebleven. De vernieuwde versie is eind 2019 door de secretaris voor een eerste commentaar aan de overige leden van het DB voorgelegd.

Juridische bijstand

Levende Talen heeft zelf geen juristen in dienst; deze dienstverlening hebben wij uitbesteed aan de juristen van een van de andere verenigingen van de federatie, de Unie/NFTO. Een vertegenwoordiger namens het bestuur heeft enige malen per jaar contact en wordt op de hoogte gesteld van iedere nieuwe casus, uiteraard binnen de grenzen van het privacybeleid. In het kalenderjaar 2019 hebben zich 81 leden gemeld. Sommige leden legden in de loop van het jaar meerdere keren een zaak voor met uiteenlopende onderwerpen. In 2019 liep nog een aantal zaken uit 2018 door. De afhandeling heeft in totaal 679 schriftelijke poststukken (in en uit) opgeleverd. Daarbij zijn diverse telefoongesprekken gevoerd. Voorts is er in de loop van het jaar, waar nodig, met name waar het onduidelijkheid omtrent de lidmaatschappen betrof, contact geweest tussen Juridische Bijstand en Bureau Levende Talen.

Een aantal onderwerpen van zaken (niet uitputtend): Beëindiging dienstverband middels vaststellingsovereenkomst, ziek of hersteld uit dienst, ziek of hersteld in dienst bij nieuwe

werkgever, gespaard basisbudget opnemen bij nieuwe baan, opzegging en lerarenbeurs, terugvordering lerarenbeurs, deelontslag op eigen initiatief, verzoek werkgever eerder te vertrekken, ziekte en vakantie, afkoop ww- en/of bw-uitkering, jaartaak bij arbeidsongeschiktheid, kosten coaching, uit team gezet zonder nadere motivering, inhouden loon bij staking, doorwerken na AOW-leeftijd, inschaling eerste aanstelling, boventallig en afspiegeling, tijdelijke uitbreidingen, beschikbaarheid deeltijder, reorganisatieontslag, studiedag op bapo-dag, vergadering op niet ingeroosterde dag, ouderschapsverlof, zorgverlof, conflicten met werkgever om diverse redenen, tijdelijk dienstverband met uitzicht op vast, (uitstel) WIA-aanvraag, PTA-verklaring, werk wordt te zwaar, weigeren extra klas, wijziging rooster en kinderopvang, artikel 6.2 lid 4 en voetnoot cao-vo, compensatie vakantie na zwangerschaps- en bevallingsverlof, voedingsrecht, voed- of kolf-ruimte bij werkgever, verrekenen vakantie bij einde dienstverband, diverse problemen rond re-integratie, aanspraak op LC-functie, kansen op promotie, Wet normalisering rechtspositie ambtenaren, reiskosten woon-werkverkeer.

Vakbond

Levende Talen heeft statutair de taak zich om de belangen van de leden op het gebied van arbeidsvoorwaarden te bekommeren. Om dit zo goed mogelijk te doen, werken wij samen met andere vakinhoudelijke verenigingen in het onderwijs die ook vakbond zijn.

Federatie van Onderwijsvakorganisaties

Dat samenwerken gebeurt binnen de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv). Het bestuur van de FvOv wordt gevormd door de voorzitters of vertegenwoordigers van de aangesloten onderwijsvakverenigingen. De FvOv heeft een betaalde voorzitter, vicevoorzitter, secretaris en penningmeester. Levende Talen is als lid van de FvOv via de koepel CMHF (Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen) aangesloten bij de vakcentrale VCP (Vakcentrale voor Professionals) om ook in de arbeidsvoorwaarden de belangen van haar leden te kunnen behartigen. Levende Talen heeft zelf geen onderhandelaars en maakt gebruik van de onderhandelaars van de FvOv, CMHF en de VCP. In geval van cao's informeren wij de leden in dienstbetrekking rechtstreeks, in geval van decentraal overleg worden de leden in de betreffende scholen/besturen op de hoogte gehouden. Van 1 januari tot en met 31 december zijn er 118 brieven verstuurd. In deze

brieven werden de leden geïnformeerd over decentraal overleg met hun werkgever.

Commissie Funderend Onderwijs (Ciefo)

In deze commissie van de FvOv wordt Levende Talen door de onderhandelaars op de hoogte gehouden van wat er speelt op cao-gebied. De bijeenkomsten vinden maandelijks plaats. De besluiten van de commissie dienen als advies voor besluitvorming in het bestuur van de FvOv. Er speelde in het verslagjaar veel op het terrein van cao en andere gebieden. De roep om meer investeringen in het onderwijs werd steeds luider. In de week van 11 maart 2019 is om die roep kracht bij te zetten actie gevoerd. De week werd afgesloten met een landelijke onderwijsstaking op 15 maart op het Malieveld in Den Haag. Die staking had tot doel de politiek nogmaals duidelijk te maken dat er geïnvesteerd moet worden in het hele onderwijs, van basisschool tot en met universiteit. Inzet: hogere salarissen, lagere werkdruk, geen bomvolle klassen of uitpuilende collegezalen meer. Concrete stappen bleven uit. De gemoederen bleven verhit.

Eind 2019 is door bemiddeling van Mariëtte Hamer, voorzitter van de SER, toch nog een overeenkomst gesloten voor het primair onderwijs. Dat het een moeilijke weg was moge blijken uit het feit dat er maar liefst drie peilingen gehouden zijn om te vernemen wat onze leden, en die van de andere verenigingen van de overeenkomst vinden. Op het moment van de redactie van dit jaarverslag is er nog geen cao afgesloten voor het voortgezet onderwijs; knelpunt is daar nog steeds de werkdruk.

Begin november 2019 heeft FvOv haar handtekening onder een convenant met de minister gezet. Daarmee leek de dreiging van een nieuwe staking afgewend. Doordat evenwel met het convenant incidenteel en niet structureel middelen beschikbaar zouden komen voor het onderwijs, waren veel leden het niet met de FvOv eens. Hun protesten leidden tot een peiling over de bereidheid van werknemers in het PO en VO hun werk alsnog voor een dag neer te leggen. Als lid van de FvOv hebben wij aan die peiling meegedaan. In totaal hebben 632 van onze leden gereageerd. Een niet gering aantal, gezien het totaal aantal leden dat Levende Talen heeft. Van hen was 51 procent vóór behoud van onze handtekening onder het convenant, 49 procent riep op tot staken en het behoud van de handtekening en 41 procent vroeg om intrekking van de handtekening. Wij hebben aangegeven te hopen dat de minister onder druk van de toch grote ontevredenheid waarvan de raadpleging blijkt geeft, zich bereid verklaart tot

verder onderhandelen.

Na de eerst peiling volgde een tweede en na de aankondiging door de Algemene Onderwijsbond van een mogelijke tweedaagse staking, zelfs een derde. Ditmaal om inzicht te krijgen in het standpunt dat de bij de FvOv aangesloten vakverenigingen in zouden moeten nemen als die tweedaagse staking inderdaad aangekondigd zou worden. Ook dit keer hebben we – zij het na lang aarzelen, want bang voor overkill – onze medewerking ook aan deze peiling toegezegd. We hebben op basis van de uitkomst (ruim 500 leden hadden de betreffende vragen ingevuld) besloten dat wij de acties van AOB en CNV steunen. Die voorzien in een staking op 30 en 31 januari 2020.

De Onderwijskamer

Voor de vakinhoudelijke kant kent de FvOv de Onderwijskamer die het bestuur van de FvOv over vakoverstijgende onderwijskundige zaken adviseert. De Onderwijskamer is de plaats waar de vakverenigingen contact met elkaar hebben om feiten en meningen uit te wisselen over onderwijsinhoudelijke zaken van gemeenschappelijk belang. Dat was (ook) in 2019 bij uitstek Curriculum.nu. De Onderwijskamer is in het verslagjaar vijf keer bijeen geweest. Twee leden van het DB kunnen afgevaardigd worden, twee leden van de sectie Nederlands en twee van de betreffende secties mvt, een vaste afgevaardigde en één afhankelijk van het thema dat geagendeerd is. Alle bijeenkomsten zijn in 2019 door minimaal twee leden van het DB/HB bijgewoond. Als de ontwikkelingen daartoe aanleiding geven zijn Theo Douma en Ingrid Brummelman van de Coördinatiegroep (CG) van Curriculum.nu bij de bijeenkomsten van de Onderwijskamer aanwezig. Bouma en Brummelman geven bij die gelegenheid informatie over (de stappen in) het Curriculum.nu-proces en sonderen de opvattingen van (de achterban van) de aanwezigen over het verloop van dat proces en de producten die tijdens dat proces het licht zien. Ook wordt de Onderwijskamer door de aangesloten verenigingen benut om met elkaar van gedachten te wisselen over adviezen en rapporten zoals die van bijvoorbeeld de Onderwijsraad met als titels ‘Curriculumvernieuwing’ en ‘Ruim baan voor leraren’. Ook zaken als beroepsgroepvorming komen ter sprake (en de ervaringen die wij als Levende Talen wat dit betreft hebben opgedaan in het BIT-project), gediscussieerd wordt over toetsen en examens en over bijvoorbeeld de rol van SLO in de ontwikkeling van het curriculum.

FvOv praktisch

Levende Talen maakt, zoals gezegd, deel uit van de FvOv en als zodanig participeren wij als vereniging in FvOv praktisch. De bijeenkomsten worden al vanaf 30 maart 2015 georganiseerd. Ze zijn bedoeld om de netwerkfunctie van FvOv uit te bouwen, om de deelnemers elkaar beter te laten leren kennen en te laten leren van elkaars ervaringen op basis van actuele, door vakverenigingen ingebrachte thema’s. De deelnemers zijn de ‘beleidsmensen’ van de verenigingen. Dat kunnen bureamedewerkers zijn maar ook bestuursleden die naast hun bestuurlijke taak voorbereidend/uitvoerend werk doen voor de vereniging. Een thema waarover in 2019 uitvoerig van gedachten is gewisseld betrof social media. Hoe kun je social media succesvol inzetten met name in een zakelijke context? Voorzitter en penningmeester hebben meegepraat over dit thema. De deelnemers konden eigen vragen en voorbeelden inbrengen.

Bestuursstructuur FvOv

Sinds de zomer 2018 is de bestuursstructuur van de FvOv gewijzigd. Tot dan toe vond er elke 6 weken een bestuursvergadering plaats met het voltallige bestuur. Dat bestond uit vertegenwoordigers van alle aangesloten verenigingen. Vanaf de zomer is er een gekozen Dagelijks Bestuur dat maandelijks vergadert en een Algemene Ledenvergadering (ALV). Dit laatste overleg is vergelijkbaar met het HB van Levende Talen. Er hebben maximaal 2 vertegenwoordigers per aangesloten vereniging in zitting. Vanuit Levende Talen zijn dat de voorzitter en de penningmeester. In deze ALV’s worden alle beleidszaken besproken en besluiten genomen. Vanuit het DB van de FvOv is er een vaste contactpersoon voor elke aangesloten vereniging, in ons geval Henry van Bergen, onderhandelaar van de FvOv voor de Regio ZUID (Brabant, Limburg) en vicevoorzitter van het DB van de FvOv (tot 1 augustus) en Heleen van der Ree, beleidsmedewerker van de NVvW (wiskundigen, vanaf 1 augustus). Deze contactpersoon heeft regelmatig contact met de voorzitter van Levende Talen om informatie uit te wisselen en agendapunten op te halen voor de DB-vergaderingen. Van Bergen heeft de DB-bijeenkomst van Levende Talen van januari bijgewoond.

AVG

Met ingang van 25 mei 2018 trad de Europese privacywetgeving in werking en geldt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het eerste jaar was een overgangsjaar, wat betekent dat sinds mei 2019 ook Levende Talen zich aan deze wetgeving moet houden. Deze verordening zorgt ervoor

dat in de hele EU dezelfde privacywetgeving geldt. Er worden strengere eisen gesteld aan de wijze waarop organisaties, dus ook Levende Talen, omgaan met de persoonsgegevens van derden. Omdat we moeten kunnen aantonen dat we ons aan de wet houden is een privacyverklaring opgesteld.

Verwerkersverklaring

De zestien secties ‘lenen’ de data die Levende Talen als federatieve vereniging centraal voor hen administreert en beheert. Voor de Kamer van Koophandel, waar ze staan ingeschreven, zijn de secties zelfstandige eenheden met juridische aansprakelijkheid. Ook de secties zijn daarom onderhevig aan allerlei privacyvoorwaarden. De sectie is namelijk verwerkingsverantwoordelijke (die bepaalt zelf wat ze met de gegevens doet) die ze van de verwerker (het centrale bureau) heeft gekregen. Daarom is het afsluiten van een verwerkersovereenkomst aan de orde. Nog niet alle secties hebben evenwel in 2019 de betreffende zogeheten verwerkersverklaring getekend.

Website en sociale media

Het beheer van de website is in handen van de vicevoorzitter Blanca Cano González die de site ook gebouwd heeft. De website heeft dit jaar opnieuw veel informatie gedeeld over de activiteiten van LT en andere belangrijke onderwerpen zoals Curriculum.nu. De leden van de secties Frans en Spaans konden reageren op de centrale examens via de fora. Elk forum biedt een aparte ruimte per niveau en een pagina voor iedere vraag van het examen. Daar kunnen docenten hun reacties plaatsen. Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) ontvangt een verslag van alle reacties.

Facebook en Twitter van LT worden vaak gebruikt. In 2019 is een begin gemaakt met een grondige revisie van de teksten van de website, van de pagina’s voor zover ze niet de onderliggende pagina’s van de zestien secties zelf betreffen. Niet meer ter zake doende informatie is dan wel wordt nog verwijderd, nieuwe – waar nodig of gewenst – toegevoegd. Als leden zich op de nieuwsbrief abonneren (via de homepage), krijgen ze automatisch een verslag van de laatste berichten. De Landelijke Studiedag heeft via een eigen website (www.landelijkestudiedag.nl) materialen gedeeld van de LSD-workshops.

Blog

Uit dit jaarverslag blijkt dat Curriculum.nu een belangrijke ontwikkeling is die voor de talen kansen lijkt te bieden

waarvan we gebruik moeten maken. Bert Le Bruyn (Meester-schapsteam MVT) constateerde – terecht – dat de voorstellen die Curriculum.nu doet, niet leven bij de docenten die er uiteindelijk mee aan de slag moeten. Hij heeft daarom na overleg met Wander Lowie, Rick de Graaff, Alessandra Corda, Mike Hannay en Erwin Mantingh een blogreeks gelanceerd waarin leraren, lerarenopleiders of onderzoekers, individueel of in samenwerkingsverband, telkens één voorstel oppikken en een eerste aanzet geven tot concrete uitwerking. Levende Talen heeft zich desgevraagd bereid getoond de blogreeks mee te ondersteunen door o.a. het hosten en het suggereren van bloggers (die telkens slechts één keer in actie mochten komen). Zie: <https://levendetalen.nl> en <https://taalwijs.nu/category/blog>.

Landelijke Studiedag 2019 ‘Taalkabaal’

Levende Talen wil iedereen die aan taalonderwijs verbonden is de gelegenheid bieden zich te professionaliseren zowel op het gebied van de inhoud als de didactiek van het taalonderwijs. Daartoe organiseert de vereniging jaarlijks – meestal op de eerste vrijdag van november – de landelijke studiedag (LSD). In 2019 vond die op 1 november plaats in het Beatrix Theater in Utrecht. Er zijn er inmiddels 36 gehouden, uiteraard steeds met een wisselend thema. De LSD kent een maandenlange inhoudelijke en organisatorische voorbereiding. Deze voorbereiding is voornamelijk in handen van Kitty Willemsen, Myrna Brouwer en Blanca Cano González. Het motto van de LSD 2019 luidde ‘Taalkabaal’. Dit motto kan verschillend geïnterpreteerd worden en werd door Annette de Groot, emeritus-hoogleraar experimentele taalpsychologie die de dag opende, aangegrepen om aandacht te vragen voor de verengelsing van de universiteiten en de gevolgen die dit heeft voor de taalvaardigheid en denkvaardigheid Nederlands. Dat haar inleiding voor enig kabaal heeft gezorgd bleek uit de reacties. Elke studiedag wordt op basis van gerichte bevraging van de deelnemers geëvalueerd, wat nodig of gewenst leidt tot aanpassing van de aanpak en opzet. (Voor de beoordeling, zie: <http://www.landelijkestudiedag.nl/evaluaties-landelijke-studiedag>).

Elke deelnemer kon twee workshops kiezen uit de in totaal 56 workshops die op het gebied van inhoud en didactiek werden aangeboden. Op basis van de verzamelde evaluaties van de deelnemers zijn de locatie, de uitgevermarkt, de Levende Talenstraat en de workshops – op enkele uitzonderingen na – positief beoordeeld. Zo ook de website www.landelijkestudiedag.nl.

LANDELIJKE
STUDIEDAG
LEVENDE Talen
2019

TAALKABAAL

Tijdens de Landelijke Studiedag op 1 november werd opnieuw de werkconferentie voor lerarenopleiders mvt aangeboden. Ruim 50 lerarenopleiders namen er dit jaar aan deel. De werkconferentie wordt ieder jaar door het Platform Opleiders van Levende Talen en Expertisecentrum mvt georganiseerd. Op het programma stonden interessante workshops waarin inzichten uit onderzoek en praktijk op de lerarenopleidingen werden gepresenteerd rond de thema's Engels op tto-scholen, meertaligheid en het gebruik van verschillende perspectieven in didactiek. De workshops werden zoals altijd door collega-opleiders verzorgd. Er was ook ruime gelegenheid om ervaringen met elkaar uit te wisselen, een aspect dat veel waardering kreeg.

De LSD werd besloten met een geslaagd optreden van cabaretier-schrijver Johan Goossens. Hij putte onder andere uit zijn ervaringen als docent Nederlands op een ROC. Van de 36e LSD wordt verslag gedaan in LTM.

Ter dekking van de kosten die met het houden van de jaarlijkse landelijke studiedag gemoeid zijn ontvangt onze vereniging ieder jaar een subsidie van het ministerie van OCW. Die subsidie loopt in een aantal stappen af. Daarom heeft het HB moeten besluiten om ondanks de goede ervaringen met de Jaarbeurs in Utrecht te opteren voor een andere locatie in 2020, te weten de Reehorst in Ede.

Europees Talenlabel 2019

Het Europees Talenlabel is een Europese prijs ter aanmoediging van innovatieve taalprojecten. Deze prijs wordt jaarlijks in elk deelnemend land uitgereikt. Het label belooft nieuwe technieken in vreemdetalenonderwijs, het verspreiden van kennis en daarbij het promoten van *good practices*. Een jury wijst drie prijswinnaars aan. Levende Talen maakt deel uit van

de jury in de persoon van de secretaris. Het thema van het Europees Talenlabel 2019 was: 'Samen Sterk: taal en inclusie'. De eerste, tweede en derde prijs gingen achtereenvolgens naar:

Taalbuddy's, van VISTA College

Een project binnen het mbo dat een bijdrage levert aan het verbeteren van de taalvaardigheden van laaggeletterde studenten en/of NT2-studenten.

Meer kansen met Meertaligheid (3M), van NHL Stenden Hogeschool

Een innovatieve aanpak voor meertalig onderwijs in het primair onderwijs. Dit project won ook de publieksprijs.

Playing Ever After, van Kindcentrum Kaleidoscoop

Een sympathiek project waar kinderen in spelspiraal steeds meer (ook interculturele) vaardigheden ontwikkelen.

Voor meer informatie, zie: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/europees-talenlabel>.

Taaldidactieprijs 2019

De Gerard Westhoff Taaldidactieprijs is in 2009 door Levende Talen en het Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen ingesteld ter gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Gerard Westhoff, hoogleraar mvt-didactiek aan de Universiteit Utrecht. De prijs gaat naar de beste scriptie op het gebied van vreemdetalendidactiek (in brede zin, inclusief de didactiek van literatuur en cultuur), geschreven door studenten aan Nederlandse lerarenopleidingen. Voor de prijs is een bedrag van 500 euro beschikbaar. De jury bestond dit jaar uit Doris Abitzsch (vakdidactica Duits, Universiteit Utrecht), Karin Haan (vakdidactica Spaans, Hogeschool Utrecht) en Nienke

Smit (vakdidactica Engels, Rijksuniversiteit Groningen). Er waren elf inzendingen verspreid over zes instellingen. De prijs ging naar Carlo Valsecchi, lerarenopleiding Engels. Zijn scriptie heeft een innoverend en actueel thema, waaraan tot nu toe weinig aandacht is besteed: inclusief onderwijs in relatie tot taalonderwijs. Uit de literatuur is bekend dat leergangen weinig doen om bewustzijn te creëren rondom inclusiviteit. Carlo Valsecchi heeft de leergang geanalyseerd die op zijn school gebruikt wordt. Hij deed dit op basis van een Unesco-framework voor inclusief onderwijs. Ook zijn leergang blijkt heel weinig teksten of illustraties te bevatten die passend onderwijs bevorderen. Docenten zijn zich niet zo bewust van de tekortkomingen van een leergang op dit gebied. Omdat de leergang doorgaans de rode draad is van de lessen, blijven volgens de jury op deze manier kansen onbenut om inclusiviteit te integreren in het curriculum.

De prijs voor de winnende scriptie werd traditiegetrouw door Gerard Westhoff zelf uitgereikt.

(Doorloop) Curriculum.nu

Zoals bekend, buigen onder de noemer Curriculum.nu 125 leraren, 18 schoolleiders en ruim 80 scholen zich over de vraag hoe toekomstbestendig onderwijs eruit moet zien. Wat moeten leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs kennen en kunnen, onder andere voor de leergebieden Nederlands en Engels/mvt? Negen ontwikkelteams proberen deze vraag te beantwoorden. Ook in 2019 zijn we als Levende Talen nauw bij de verdere ontwikkelingen rondom Curriculum.nu betrokken geweest. De ontwikkelteams moesten hun vierde en finale product uiterlijk 7 mei 2019 inleveren. Over die producten kon LT zich weer uitspreken. Daarvoor hadden we in november 2018 bij het ministerie van OCW subsidie aangevraagd en toegekend gekregen voor zowel Nederlands als Engels/mvt. Ons is gevraagd

- een consultatiebijeenkomst over het vierde product te organiseren, het conceptvoorstel van de ontwikkelteams Nederlands en Engels/mvt;
- in een notitie in te zoomen op de vraag wat de rol van Nederlands en Engels/mvt in de bovenbouw vo zou moeten zijn. Daarbij moest gedifferentieerd worden naar de vijf clusters van onderwijssoorten in het vo: vso/ praktijkonderwijs, vmbo bb/vmbo kb, vmbo gl/vmbo tl, havo en vwo. In de notitie moesten we ook aangeven welke inhoudelijke punten bij het uitwerken van de bouwstenen voor de bovenbouw vo naar onze mening aandacht moeten krijgen.

Consultatiebijeenkomst

De consultatiebijeenkomst is op 22 mei (Engels/mvt) en 15 juni (Nederlands) gehouden. Onderwerp van gesprek waren de voorstellen van de betreffende ontwikkelteams. Die vormen de basis voor de herziening van de kerndoelen voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs. Voor de bovenbouw deed het ontwikkelteam aanbevelingen, waarbij de bestaande vakken het uitgangspunt zijn. Het ging uiteraard om voorlopige voorstellen. Het team zou de ontvangen feedback gebruiken om de conceptvoorstellen af te maken. Aan de bijeenkomst namen telkens ongeveer 20 personen deel. De voorstellen zijn besproken in vier groepjes. Daar zijn even zovele verslagen van gemaakt. Die zijn rechtstreeks toegestuurd aan Curriculum.nu (<https://consultatie.Curriculum.nu/antwoorden>) via de online feedbackmogelijkheid en ook op de website van Levende Talen geplaatst.

Curriculum.nu heeft ook consultatiebijeenkomsten gehouden en wel op 29 mei en 5 juni. Deze bijeenkomsten waren bedoeld om met diverse betrokkenen in gesprek te gaan over de voorstellen van de ontwikkelteams en de betreffende teamleden van feedback te voorzien op de door hen ontwikkelde bouwstenen. Leden van het DB waren op beide bijeenkomsten present.

LT-adviezen over Nederlands en Engels/mvt in bovenbouw vo

De feedback die tijdens de laatste consultatiebijeenkomst verzameld is, heeft mede als input gediend voor de adviezen die vervolgens door respectievelijk de sectie Nederlands en het DB zijn geschreven voor Nederlands en Engels/mvt. Over beide adviezen is op 26 juni een bijeenkomst gehouden. De vraag die voorlag luidde of men het eens kon zijn met de inhoudelijke punten die volgens de adviezen bij het uitwerken van de bouwstenen Nederlands en Engels/MVT voor de bovenbouw vo aandacht zouden moeten krijgen. Het ging hierbij ook om de formulering van eindtermen voor de verschillende onderwijsvormen en om de examens. Bij de bijeenkomst op 26 juni waren ook andere leden dan leden van het HB en DB aanwezig. Bij de gedachtewisseling over de examens zijn de resultaten meegenomen van een enquête die onder de aanwezigen bij de ALV in april over dit thema was afgenomen. Alle commentaren zijn verwerkt en hebben geleid tot twee adviezen (voor Nederlands en Engels/mvt) die minister Slob van OCW eind juli 2019 zijn aangeboden. Hoewel de accenten en uitwerkingen in beide notities verschillen,

komen de aanbevelingen die ze doen grotendeels overeen. Ze betreffen de noodzaak om:

- duidelijke ijkpunten te hebben,
- de examens te herzien,
- samenhang binnen en tussen leerdomeinen te creëren en
- om te werken aan de professionalisering van docenten.

Daarbij hebben we aangetekend dat ons inziens eventuele stagnatie in het proces dat met Curriculum.nu in gang is gezet, niet mag leiden tot uitstel van aanpassing van de examens zoals verbijzonderd in de adviezen. Die aanpassing dient bij voorrang plaats te hebben. Voor de complete tekst van beide adviezen zie <http://bit.ly/LTzuhPRrO>.

Na de aanbieding van de voorstellen voor een nieuw leerplan op 10 oktober, heeft de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands een advies uitgebracht over de samenhang in het nieuwe curriculum Nederlands.

VERSLAG VAN DE SECTIES VAN LEVENDE TALEN

Sectie Arabisch

Bestuur

- Aneke de Graaf (voorzitter)
- Ali Liazid (penningmeester)
- Josien Boetje (secretaris)
- Wouter Toonen (redactielid LTM)

Aantal leden: 22 (1e), 9 (2e)

Acties in 2019

- **NETWERKWERKFUNCTIE.** Op regelmatige basis contact leggen met onze leden via de mail over actuele zaken.
- **STUDIEDAG ARABISCH.** Op 15 juni 2019 heeft de sectie een studiedag georganiseerd voor leden van de sectie Arabisch en andere belangstellende docenten uit Nederland en België. Verschillende deelnemers verzorgden workshops over het thema 'Schrijfvaardigheid Arabisch: oefenen en toetsen op verschillende niveaus'. Docenten verzorgden workshops over het verschil tussen Standaard Arabisch en dialect, en het koppelen van schrijfonderwijs aan literatuur.
- Beantwoorden van mails van diverse belanghebbenden (algemene en specifieke vragen).
- **MATERIAALONTWIKKELING EN ONDERSTEUNING.**
 - **Luistertoets.** De sectie heeft twee luistertoetsen Arabisch ontwikkeld op de ERK-niveaus B1 en B2. Deze toetsen zijn als pilot verspreid onder de leden. Op basis van hun feedback zullen de materialen worden aangepast in 2020.
 - **Kwartet.** De sectie Arabisch heeft sinds 2017 een Arabisch kwartetspel uitgegeven. Door het succes van de eerste druk werd een tweede druk van het spel besteld.
- De Sectie Arabisch heeft in 2019 vijf keer vergaderd.

LUISTERTOETSEN

De ontwikkeling van twee luistertoetsen is een belangrijke stap waarmee de sectie wil meedelen over het tekort aan lesmaterialen en toetsen voor de vaardigheden luisteren, spreken en schrijven in het voortgezet onderwijs. De input bij beide toetsen bestaat uit authentieke materialen die in het Arabisch middels meerkeuzevragen bevraagd worden.

Plannen voor 2020

- **ORGANISEREN STUDIEDAG.** Dit jaar willen we opnieuw voor de nieuwe leden en de Belgische collega's een studiedag organiseren, waarin de uitwisseling van materialen, kennis en expertise centraal staat. Leden van de sectie zullen voor elkaar korte praktische workshops verzorgen en materialen met elkaar delen en ontwikkelen. Het thema van de studiedag is 'Literatuuronderwijs Arabisch'.
- **LUISTERTOETS DOORONTWIKKELEN.** Komend jaar willen we beginnen met het ontwikkelen van een luistertoets voor het voortgezet onderwijs voor het ERK-niveau A2 en mogelijk ook A1. Er zijn namelijk al lang geen luistertoetsen gemaakt, waardoor het huidige materiaal sterk verouderd is. Het plan is om hier begin 2020 mee te starten.
- **DIGITALISEREN LESMETHODE.** We willen de lesmethode *Stap voor Stap* digitaliseren. Deze methode is geschikt voor het onderwijs op de middelbare school en wordt helaas niet meer gedrukt. Door de methode te digitaliseren en beschikbaar te stellen voor onze leden, kan het gebruik van de methode voortgezet worden.

Sectie Chinees

Bestuur

- Gwendolyn Tates (voorzitter)
- Danielle Coppée (secretaris)
- Judith Zoetelief (penningmeester)
- Rients van den Goudoever (algemeen bestuurslid)

Aantal leden: 58 (1e), 8 (2e)

Acties in 2019

- **EINDEXAMEN.** Dit jaar steeg het aantal leerlingen dat eind-examen Chinees deed. In 2018, toen voor het eerst officieel eindexamen Chinees gedaan werd, waren het er 170 (en 12 staatsexamenkandidaten), in 2019 waren het er 197 (en 24 staatsexamenkandidaten waarvan 4 uit Bonaire). Volgens Nuffic zullen in 2020 maar liefst 232 leerlingen eindexamen doen.
- **LERAREN ONTWIKKELFONDS (LOF).** Na de succesvolle LOF1 en LOF2 (waarbij docenten samen schoolexamens op A2-niveau in meerdere versies maakten) is een LOF3 en LOF4 verkregen. LOF4 heeft tot doel het maken van lees- en luistervaardigheidsexamens op A1-niveau. Bij LOF3 wordt lesmateriaal ontwikkeld voor het cultuurdomein van het vak Chinees. Dit in de vorm van een website, bedoeld voor de bovenbouwleerlingen en hun docenten, met vragen en PTA-waardige opdrachten. Docenten Chinees werken samen met docenten geschiedenis, aardrijkskunde en met een expert op het gebied van interculturele communicatie.
- De LOF's komen de professionalisering van het vak ten goede en verlichten de werkdruk van docenten.
- Via het Nuffic China Netwerk, waarin twee leden van het sectiebestuur Chinees van Levende Talen zitting hebben, wordt de vinger aan de pols gehouden bij OCW waar het gaat om havisten die eindexamen Chinees op vwo-niveau mogen doen. Ondanks juridische bezwaren blijven wij hiervoor pleiten. Ook wordt erop aangedrongen een kleine pilot op te zetten om te onderzoeken hoe Chinees op havo-niveau aan te bieden. Als Curriculum.nu is afgerond, is hier een reële kans op. Wij vinden dat Chinees op de havo een voorwaarde is om het vak breed aan te bieden, en niet slechts voor een beperkte groep leerlingen.
- **LOF-STUDIEDAGEN.** Via het Nuffic China Netwerkkanaal werd meegewerkt aan LOF-studiedagen, de Nuffic China Netwerk-conferentie en werd input geleverd voor Curriculum.nu. Ook werd contact onderhouden met andere stakeholders zoals OCW, de Confucius Instituten, de Chinese Ambassade, ICLON en de universiteit Leiden.

- In juli vond voor leden een bezoek plaats aan de Chinese tempel in Utrecht, met meditatie en een etentje.
- Leden communiceren actief met elkaar via de Whatsapp-groep. Via de mail worden zij geïnformeerd over vakrelevante zaken, en via Dropbox wordt lesmateriaal gedeeld.
- Voor de LSD van november 2019 organiseerde de sectie Chinees twee workshops: 'Toets Chinees Gespreksvaardigheid' door Tin Chau Tsui en 'Chinees karakters leren en woordenschat uitbreiden' door Xi Zeng. 19 leden waren aanwezig bij de zeer geslaagde bijeenkomst.
- De boekenclub van leden die samen Chinese literatuur lezen (met oog op de exameneisen met betrekking tot literatuur) is groeiende qua ledenaantal en bleef actief doorlezen en samenkomen.
- Door de twee boekenacties in april en november zijn docenten- en schoolbibliotheken aangevuld met tientallen titels Chinese literatuur. Deze boeken werden opgespeurd in tweedehands boekenkanalen door onze secretaris!

LONGQUAN TEMPEL IN UTRECHT

Op zaterdag 6 juli 2019 waren we, met een tiental leden, een groot deel van de middag te gast in de Chinees-boeddhistische Longquan tempel in Utrecht. We kregen eerst uitleg over de betekenis van de verschillende grote en indrukwekkende gouden Boeddhabeelden waarna er een uitgebreide theeceremonie met bijzondere Chinese thee volgde. De lopende meditatie was voor veel leden nieuw en zeer welkom tijdens deze drukke einde-schooljaarperiode. Na het bezoek aan de tempel bood onze sectie een etentje aan bij het Chinees specialiteitenrestaurant Tai Soen waarbij we uitgebreid onze leservaringen konden uitwisselen. Voor alle deelnemers weer een welkome en zeer geslaagde bijeenkomst.

Plannen voor 2020

- Doorgaan met het professionaliseren van zowel docenten als het vak Chinees. Dit geldt voor alle vormen van onderwijs.
- Organisatie van een uitje met workshop.
- Leden informeren en een actieve gemeenschap vormen die met elkaar kennis en ervaring deelt.
- Samenwerken met andere organisaties zoals Curriculum.nu, Nuffic, OCW, Confuciusinstituten en de Chinese Ambassade.

Sectie Duits

Bestuur

Paul Stevelmans (voorzitter a.i. en waarnemend penningmeester)
Carel van der Burg (algemeen bestuurslid en secretaris)
Kees van Eunen (algemeen bestuurslid)
Jasper Kaaf (algemeen bestuurslid)
Erik Kwakernaak (algemeen bestuurslid, redactielid LTM)
Yolanda Woertman (algemeen bestuurslid)
Erwin de Vries (adviserend lid)
Frank Wittig (toehoorder namens het Goethe-Institut)

Op de ALV van 6 april 2019 zijn twee nieuwe leden tot het bestuur toegetreden: Kees van Eunen en Jasper Kaaf. Monika van Beek-Borawitz, Marion van der Kruissen en Katrin Richter hebben in de maanden ervoor het bestuur verlaten.

Aantal leden: 629 (1e), 63 (2e)

Acties in 2019

- **DE VISIEGROEP BUURTALEN.** Twee bestuursleden hebben de bijeenkomsten van de visiegroep bezocht. Centraal stond in deze bijeenkomsten de feedback op de producten die het ontwikkelteam Engels/mvt in verschillende consultatieronden had opgeleverd. Over het uitgebrachte Manifest van de visiegroep is Carel van der Burg door de BR2 in september geïnterviewd.
- **DEBATWEDSTRIJD.** Op vrijdag 8 februari vonden in Nijmegen en Rotterdam voorronden voor een nieuwe wedstrijd plaats die het Goethe-Institut samen met het sectiebestuur organiseerde. De winnende teams van beide voorronden streden op vrijdag 5 april tegen elkaar in het Goethe-Institut in Amsterdam. Het winnende team werd onderscheiden met een beker.
- **PROMOMATERIAAL.** De sectie heeft een boekenlegger en een banier laten ontwerpen. De boekenleggers presenteerden we op het NCD (zie volgende punt) en de banier (gesponsord door het Goethe-Institut) werd voor het eerst gebruikt op de LSD in november.
- **NATIONAAL CONGRES DUI TS IN LUNTEREN.** Het sectiebestuur was beide dagen (15 en 16 maart) aanwezig met een stand die goed bezocht werd. We hebben enkele nieuwe leden kunnen inschrijven. Daarnaast presenteerden we de nieuwe bundel van Erik Kwakernaak (zie volgende punt). Verder zijn namens de sectie enkele workshops verzorgd, onder meer over Curriculum.nu.
- **BUNDEL LTM-COLUMNS ERIK KWAKERNAAK.** Op het Nationaal Congres Duits werd de bundel *Tegenwerkend voorwerp: Meer voer voor docenten Duits* voor het eerst publiekelijk getoond. In de stand van het sectiebestuur konden enkele exemplaren ingezien worden. Elk lid kreeg een exemplaar bij LTM 4 dat in mei werd verstuurd. Voor nieuwe LT-leden is ook een exemplaar beschikbaar, zolang de voorraad strekt. Paul Stevelmans heeft bij het hoofdbestuur een verzoek tot financiële ondersteuning ingediend. Dat verzoek werd op de valreep van het jaar gehonoreerd: de helft van de totale kosten wordt zo vergoed.
- **EXAMENBESPREKINGEN.** In mei vonden in Almelo, Drachten en Grootebroek examenbesprekingen plaats voor zowel havo als vwo. Door afwezigheid van de coördinator in Zwolle gingen de besprekingen aldaar dit jaar niet door.
- **OORKONDEN.** In juni en juli konden docenten wederom een of meer oorkonden aanvragen bij het sectiebestuur voor goede of uitstekende presterende eindexamenleerlingen. Jasper Kaaf heeft een digitaal platform gebouwd waardoor de docenten snel na hun aanmelding(en) zelf de oorkonden konden printen en vervolgens uitreiken aan hun excellente leerlingen. Alleen de kleine groep uitstekende leerlingen (met een eindcijfer 9+) kreeg de oorkonde per post toegestuurd. In totaal werden 778 oorkonden aangevraagd, dat zijn er minder dan in 2018.
- **CURRICULUM.NU.** Enkele bestuursleden hebben dit jaar diverse bijeenkomsten in het kader van Curriculum.nu bezocht. Dit waren voorlichtingsbijeenkomsten van Curriculum.nu, feedbackbijeenkomsten georganiseerd door Levende Talen en de slotbijeenkomst waarin door de regiegroep, het ontwikkelteam en de vertegenwoordigers van Levende Talen werd gereflecteerd op het doorlopen proces. Conclusie: men is tevreden over het eindproduct en dit vormt voldoende basis om verdere ontwikkeling vorm te geven. We zijn vooral tevreden over het feit dat het ERK is opgenomen in het eindproduct en een dringend advies over een examinering waarbij er een evenrediger verdeling van vaardigheden binnen het SE en CSE zal bestaan.
- **NAJAAROVERLEG CVTE.** Op 20 september woonde Paul Stevelmans dit overleg bij. Gesproken werd over het eindexamen eerder dit jaar en over het door de minister geïnitieerde onderzoek *De hoogte van de lat*. Het CvTE voert dat onderzoek uit.
- **LANDELIJKE STUDIEDAG.** Op 1 november vond deze in de Jaarbeurs in Utrecht plaats. Er was een stand die door de voorzitter werd bemand naast twee collega's van het Goet-

he-Institut en een collega van het CvTE. Namens de sectie heeft de Arbeitsgruppe VMBO-Didaktik een goed bezochte workshop verzorgd.

- **VOORRONDEN DEUTSCHOLYMPIADE.** In november vonden de tweejaarlijkse voorronden van de Deutscholympiade plaats. Helaas kon de voorronde in Leiden om organisatorische redenen geen doorgang vinden. De voorronde in Nijmegen op 22 november moest op het laatste moment worden afgeblazen wegens een te klein aantal deelnemers. De voorronden in Utrecht (15 november) en in Groningen (29 november) gingen wel door en werden goed bezocht.
- **BESTUURSVERGADERING BIJ HET CvTE.** Op dinsdag 10 december vergaderde het sectiebestuur eenmalig bij het CvTE in Utrecht. Voorafgaand werd het bestuur op de hoogte gebracht van de eerste resultaten van het onderzoek *De hoogte van de lat*.
- **PWS-WEDSTRIJD.** Dit jaar vond op 13 december bij het Duitsland Instituut in Amsterdam weer een plechtige uitreiking plaats. Er waren vier inzendingen: drie voor havo en een voor vwo. De hoofdprijs was een tweedaagse reis naar Duitsland.

ARBEITSGRUPPE VMBO-DIDAKTIK DEUTSCH

Door een waargenomen teruggang van het vak Duits binnen het vmbo, toepassing van een didactiek die niet voldoende motiverend is voor vmbo-leerlingen en hulproepen van collega's uit het veld heeft het sectiebestuur Duits onder leiding van Carel van der Burg het initiatief genomen om te komen tot het formuleren van specifieke vmbo-didactiek voor het vak Duits. De werkgroep is afgelopen jaar een 4-tal keren bijeengekomen. De kenmerken van de vmbo-didactiek zijn geformuleerd. Op dit moment worden voorbeelden van het werken met deze didactiek passend bij verschillende leergangen uitgewerkt. De werkgroep bestaat uit leden van het sectiebestuur, vertegenwoordigers van het DIA, Goethe Institut en Nuffic en enkele docenten die in het vmbo werkzaam zijn. De werkgroep wil met enkele docenten binnen scholen voor vmbo een pilot uitvoeren.

Plannen voor 2020

- **Deutscholympiade.** Op vrijdag 6 maart 2020 is de nationale finale in het Goethe-Institut in Amsterdam. De winnaars vertegenwoordigen Nederland in de zomer van 2020 in Dresden.
- **Arbeitsgruppe VMBO-Didaktik.** Opzetten en uitvoeren van een pilot binnen enkele vmbo-scholen.
- **Debatwedstrijd.** In samenwerking met het Goethe-Institut organiseren we deze wedstrijd weer. De bedoeling is om in het najaar te beginnen met enkele voorronden.
- **Examenbesprekingen.** We organiseren deze weer in Almelo, Drachten, Grootebroek en Zwolle. We kijken opnieuw of een bespreking in Bemmelen tot de mogelijkheid behoort.
- **Oorkonden.** Jasper Kaaf bouwt het platform verder uit zodat alle oorkonden digitaal kunnen worden aangevraagd.
- **PWS-wedstrijd.** De uitreiking voor een nieuwe ronde vindt in het najaar plaats bij het DIA in Amsterdam.

Sectie Engels

Bestuur

Marlise Kruishoop (voorzitter)
Andrea Lutz (secretaris)
Daniel Gibb (penningmeester)
Louise Taylor (lid)
Amy Klipp (algemeen bestuurslid)
Githa Backx (gaat afscheid nemen in april)

Karin Epping treedt toe als bestuurslid. Hiervoor moet het huishoudelijk reglement aangepast worden. Dat is in 2019 niet meer gerealiseerd.

Afgetreden in april: Pascale Koole

Er zijn vacatures gesteld om vertegenwoordigers van po, vo vmbo en mbo te werven. Tot nu toe zonder resultaat. Het werven uit het po is lastig omdat er weinig leerkrachten zijn, die zich hebben gespecialiseerd in Engels in het primair onderwijs.

Aantal leden : 712 (1e), 171 (2e)

Acties in 2019

- **NATIONAAL CONGRES ENGELS.** In maart hebben de voorzitter en de secretaris het Nationaal Congres Engels (NCE) in Ede bezocht. Ook werd de sectie daar gepresenteerd met een stand die Myrna Brouwer samen met bovengenoemden bemand heeft. De leden kregen een 16GB usb-stick met enige content aangeboden. De voorzitter en de secretaris hebben hun opgedane inspiratie gedeeld middels de nieuwsbrief en de webpagina op de site van Levende Talen.
- Op de ALV in april zouden drie mini-workshops gepresenteerd worden door bestuursleden maar vanwege het uitblijven van bezoekende leden zijn deze niet uitgevoerd. Ze hebben echter wel de basis gelegd voor de uitvoering van volwaardige workshops in 2020.
- **IATEFL.** Ook in april hebben de penningmeester en de secretaris de International Association for Teachers of English as a Foreign Language, IATEFL International Annual Conference and Exhibition in Liverpool bezocht. De secretaris heeft hierover gerapporteerd via de website. In het verslag zijn links opgenomen die verwijzen naar de workshopgevers. Op deze manier zijn er diverse educatieve bronnen gedeeld met onze leden.
- **CTVE.** Wij hebben ons ingezet voor het College voor Toetsen en Examens door hen een kandidaat voor te dragen die een

nieuw lid voor de vaststellingscommissie centrale examens is geworden.

- In september is de webpagina van de sectie volledig verversen en voorzien van geüpdatete informatie die wij relevant vinden voor onze leden. Tevens zijn de plannen voor de workshops concreter gemaakt.
- **CURRICULUM.NU.** Gedurende het gehele jaar hebben de bestuursleden zich intensief beziggehouden met de ontwikkelingen rond Curriculum.nu. Twee bestuursleden hebben een blog voor Curriculum.nu geschreven. Het gehele bestuur heeft deelgenomen aan alle consultaties over de producten van de ontwikkelgroep Engels/mvt.

VERRASSEN

Op de Landelijke Studiedag afgelopen november, had onze stand een prachtige blikvanger: een dubbeldekker gemaakt van Lego! Maar dat was niet het enige; de bezoekers werden uitgedaagd ingewikkelde woordpuzzels op te lossen en zich te verdiepen in drie zeer oude Engelse literatuur- en poëzieboeken. De 16GB usb-stick met vernieuwde content hebben wij uitgedeeld. De usb-stick heeft een markante vorm: het is een vierkant met aan de ene kant het Levende Talen logo en de vermelding van de sectie en aan de andere kant de Union Jack. Je moet deze draaien om de plug te laten verschijnen. Iedereen was er erg blij mee. En dat niet alleen; ze waren ook blij verrast door de content. De bestuursleden hebben hiervoor gezorgd. Er staan een uitgebreide kant-en-klare Rubric for argumentative oral presentation op en een artikel over Hoe kan meertaligheid vorm krijgen binnen het basisonderwijs bij Engels?

Plannen voor 2020

- In januari zal één van de bestuursleden een workshop presenteren in York als onderdeel van de PFAL-conferentie. Deze workshop wordt ook via Facebook gestreamd, zodat mensen ook in andere landen het kunnen volgen.
- Het organiseren van twee inspiratie-ochtenden op 7-2-2020 en 8-4-2020. De onderwerpen zijn: *ICT in education* en *oral proficiency*. Over beide onderwerpen worden 4 workshops gepresenteerd die door bestuursleden zijn georganiseerd.
- Het bestuur gaat zich sterker focussen op de vier doelen

van onze vereniging door een toegankelijker communicatie op te zetten en acties te ondernemen die direct aan de doelen zijn gerelateerd. Hiervoor zullen wij onder meer gebruik maken van de suggesties en ideeën uit het Levende Talen-beleidsstuk betreffende ledenwerving en -behoud.

- De sectie werft actief nieuwe bestuursleden die het po, vo, vmbo en mbo vertegenwoordigen. Twee bestuursleden hebben potentiële kandidaten maar het is lastig om nieuwe mensen aan te trekken. Wij zoeken naar andere middelen om de vacatures onder de aandacht te brengen.
- Twee bestuursleden zullen in april wederom de International Association for Teachers of English as a Foreign Language, IATEFL International Annual Conference and Exhibition, deze keer in Manchester, bezoeken.
- We willen deelnemen als standhouder aan congressen en beurzen van onze partners Nuffic en British Council en eventueel andere relevante *events*.
- Eén van de bestuursleden gaat in 2020 naar ETEN, een Europees conferentie voor lerarenopleiders, om te spreken over *language learning* in het po en hbo.

Sectie Frans

Bestuur

tot april

Jeanette Noordermeer (voorzitter)

Bianca de Dreu (secretaris)

Berrie de Zeeuw (vicevoorzitter en penningmeester)

Trees Aler (algemeen bestuurslid)

Frank Claessen (algemeen bestuurslid)

Sandra van Die (algemeen bestuurslid)

Joke Rentrop (algemeen bestuurslid)

vanaf april

Jeanette Noordermeer (voorzitter),

Jos Brink (secretaris),

Berrie de Zeeuw (penningmeester en vicevoorzitter)

Sandra van Die (algemeen bestuurslid)

Joke Rentrop (algemeen bestuurslid)

Jarrish Ramcharan (algemeen bestuurslid)

Marie-José Koot (algemeen bestuurslid)

Aantal leden: 848 (1e), 77 (2e)

Acties in 2019

- CONGRES FRANS IN NOORDWIJKERHOUT. In maart 2019 is het tweejaarlijkse congres voor docenten Frans gehouden. Ongeveer 500 deelnemers hebben kunnen deelnemen aan meer dan 75 ateliers met een grote waaier aan vakdidactische items en talrijke presentaties over het Frans. Het congres was een doorslaand succes en is door de deelnemers nog hoger gewaardeerd dan de vorige editie in 2017.
- TABLE RONDE POUR LE FRANÇAIS (TRF). Hierin participeren de sectie Frans van Levende Talen, het Nuffic, het Kenniscentrum Frankrijk-Nederland, de *délégué de l'Alliance Française* in Den Haag en de *délégué de la Wallonie* in Den Haag en het Institut français des Pays-Bas (IFPB). De TRF organiseert projecten zoals *le français voyage*, *le français précoce* en *de dag van de Franse taal*.
- LE FRANÇAIS VOYAGE. 21 scholen kregen eenmalig bezoek van een taalassistente Frans die met eigen materiaal ludieke op spreekvaardigheid gerichte activiteiten met de leerlingen (zelfs met brugklassers!) ontplooiden. De leerlingen realiseerden zich dat ze zich ook daadwerkelijk konden redden in het Frans hoe kort ze ook nog maar les in de Franse taal hadden gehad.
- LE FRANÇAIS PRÉCOCE. In februari is een bijeenkomst georganiseerd waar basisschoolleerkrachten ervaringen konden

uitwisselen op het gebied van Vroeg Frans. Omroep L1 heeft naar aanleiding hiervan een korte reportage over Frans in het PO uitgezonden. Inmiddels bestaat het Platform Vroeg Frans met een eigen mailadres (platformvroegfrans@gmail.com). Circa 90 mensen hebben zich al aangemeld. Dit heeft geresulteerd in een behoeftepeiling onder de basisscholen waar Frans gegeven wordt.

- **NIEUWE ACTIVITEITEN.** De eerste Studiedag Vroeg Frans met bijvoorbeeld een workshop over de filmpjes en spelletjes voor kinderen, de eerste Nieuwsbrief Vroeg Frans, een workshop *Dans je Frans* waarover Omroep Gelderland een filmpje heeft uitgezonden. Eind november was er een eerste bijeenkomst Café&Croissant Junior voor basisschoollerares over leergangen Frans op de basisschool.
- **DAG VAN DE FRANSE TAAL.** Duizenden leerlingen op honderden scholen vierden de francophonie op 14 november. De leerlingen werden op deze dag via allerlei Franstalige activiteiten ondergedompeld in het vak. Pathé bioscopen draaiden de film *Bon Dieu 2*. Daarnaast organiseerde het SBF de Winactie *meilleur slogan publicitaire*. Van de vijf beste slogans wordt een poster gemaakt.
- **FIPF/CEO.** In september vond in Athene het Europees congres voor docenten Frans plaats over het thema *plurilinguisme*. Daarnaast waren gespreksonderwerpen het betrekken van jonge docenten bij het werk in de vakvereniging, het uitwisselen van ideeën rond *le jour du prof*, het aanpassen van het *Règlement Intérieur* van de CEO op het gebied van het stemmen van een nieuw bestuur in 2020 en het wereldcongres in 2020 in Nabeul, Tunesië. Informatie hierover vind je op de site van de FIPF.
- **SPEED DATING.** Het SBF en Nuffic hebben samen met de *Fédération Wallonie-Bruxelles* op 25 november een speeddate-dag in Utrecht georganiseerd voor Waalse en Nederlandse docenten Frans. De docenten hebben partners gevonden en uitwisselingsactiviteiten ontworpen die in de praktijk worden gebracht.
- **WEDSTRIJDEN.** Traditiegetrouw werden er in 2019 verschillende wedstrijden georganiseerd. Hieronder kun je per wedstrijd een kort verslag lezen.
 - *Concours Interscolaire.* Onder de titel *Aimez ma page facebook*, mochten de leerlingen op een 'nep-Facebookpagina' via bronnenonderzoek en creatieve creaties een portret maken van een francofoon persoon. Zo gingen taal, cultuur en geschiedenis hand in hand. De winnaars ontvingen een tas met prachtige prijzen van TV5 en de Franse Ambassade. Het *Concours Interscolaire 2020*

gaat over *ma BD francophone*.

- **Profielwerkstukprijs.** Bij het *concours*, uitgeschreven voor het beste profielwerkstuk dat een relatie heeft met een Franstalig land en/of de Franse taal zelf, zijn twee prijzen toegekend: één voor havo, één voor vwo. De jury constateerde dat de meedingende werkstukken allemaal origineel van onderwerp waren en ruim voldoende onderzoekskwaliteiten toonden.
- **Prix du Jeune Lecteur.** Na lezing van de roman *Un homme, ça ne pleure pas* (2014) van Faïza Guène werkten de circa 700 deelnemers uit de hoogste klassen van havo en vwo aan een creatieve schrijfpdracht. Uiteindelijk dongen 34 opstellen mee naar de prijzen die op 26 maart werden uitgereikt. Eerder was Faïza Guène aanwezig bij de finale. Ze reikte de prijzen uit en praatte tijdens het signeren van haar boeken nog lang met de leerlingen na.
- **TWEE FRANSE SCHRIJFSTERS OP TOURNEE.** Op uitnodiging van het IFPB gaven Suzie Morgenstern en Nicole Ostrovsky, beiden auteur van jeugdboeken, vanwege De dag van de Franse taal, op scholen en Alliances een atelier over *Im@mie*, waarin ook plaats was voor een gesprek met de leerlingen over vragen als *quelle est ton ambition* of *la curiosité, un bien ou un mal?*
- **EREPENNINGEN.** In 2019 heeft de sectie Frans voor de vijfde maal erepenningen *Meilleur élève du bac de français* ter beschikking gesteld die konden worden uitgereikt aan de eindexamenkandidaat die voor het schoolonderzoek en het centraal schriftelijk samen het hoogste punt had behaald. Dit jaar zijn door 122 scholen 315 penningen besteld en uitgereikt tijdens de verschillende diploma-uitreikingen.
- **MEDIA.** Via digitale media zijn de docenten op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen rondom het schoolvak Frans. De eindexamenfora zijn dit jaar voor de derde keer opengesteld op de website *Franszelfsprekend.nl*. Veel docenten maakten hier dankbaar gebruik van. Alle opmerkingen van de fora zijn gedeeld met het CvTE.
- **WEBPAGINA'S.** De pagina van de sectie Frans op de website van *Levende Talen* (die alweer 10 jaar bestaat) werd naast die van *Franszelfsprekend.nl* veel bezocht. Dat geldt vooral de nieuwe pagina *français précoce* (Frans op de basisschool). Het materiaal voor vakvoorlichting Frans ten behoeve van de profielkeuze is evenzeer onverminderd populair.
- **CONTACT MET HET CvTE.** De in 2017 begonnen serie bijeenkomsten is in 2019 voortgezet. Daarnaast is er, samen met het CvTE, een viertal bijeenkomsten georganiseerd: een pretest voor vmbo en examenbesprekingen voor vmbo,

havo en vwo. In het najaar hebben CvTE en SBF de examenperiode van 2019 geëvalueerd.

- **VISIEGROEP BUURTALen.** Het SBF participeert in de Visiegroep Buurtalen (zie ook www.buurtalen.nl). De aandacht is vooral gericht geweest op de ontwikkeling van Curriculum.nu. Steeds is het belang van het ERK benadrukt en is in het verlengde daarvan de noodzaak onderstreept om het examen te veranderen. Daarom volgden ook gesprekken met SLO en de werkgroep Toetsing en Examinering over vervolgstappen.
- **DIDACTIEKCOMMISSIE FRANS.** Op zaterdag 5 oktober is een Ideeëndag georganiseerd met Michel Boiron als inleider van deze dag. Gespreksvaardigheid, interculturaliteit en schrijfvaardigheid waren zijn thema's. Daarbij maakt hij de verbinding met de dagelijkse lespraktijk. Zoals gebruikelijk was de Didactiekcommissie ook dit jaar weer aanwezig met een stand op de Landelijke Studiedag van Levende Talen begin november.

Plannen voor 2020

Elke eerste zondag van de maand: de nieuwbrief Frans

25 januari: Café&Croissant Junior

21 februari: Date limite voor het insturen van de opstellen voor de Prix du jeune Lecteur

7 maart: Date limite voor de inzendingen voor het Concours Scolaire

25 maart: Prijsuitreiking Prix du jeune Lecteur in het bijzijn van de auteur Nadir Dendoune

April: Algemene Ledenvergadering

Mei: Prijsuitreiking Concours Scolaire

15-17 mei: Bijeenkomst leden CEO/Fipf in Oslo

Mei/juni Bestellen penningen Meilleur élève au bac

Juni: Uitslag wedstrijd profielwerkstuk

10-15 juli: Wereldcongres Frans in Nabeul, Tunesië

Eind september: Studiedag Vroeg Frans

3 oktober: Ideeëndag georganiseerd door de didactiekcommissie

30 oktober: Landelijke Studiedag LT

12 november: Dag van de Franse taal (onder voorbehoud want de dag wordt wellicht samengevoegd met de dag van de leraar Frans: eind november)

November: Uitwisseling Waalse en Nederlandse docenten in Brussel

Sectie Fries

Bestuur

Babs Gezelle Meerburg (voorzitter)

Tjeerd Kooistra (penningmeester)

Ans Wallinga (secretaris)

Jacob Kingma (algemeen bestuurslid)

Jelle Bangma (algemeen bestuurslid, vertegenwoordiger HB)

Reitze Jonkman (redactielid LTM)

Aantal leden : 32 (1e), 19 (2e)

Acties in 2020

- Het reguliere bestuurswerk binnen Friesland, zoals afstemming over activiteiten en ledenwerfacties, en buiten Friesland, waaronder de vertegenwoordiging in het DB en de redactie van *Levende Talen Magazine*.
- Jaarvergadering met jaarverslag en financiële stukken 2018 (5 april 2019) in museum Belvédère in Oranjewoud.
- CONGRES FIERDER MEI FRYSK. Op 19 november 2019 was het 16de congres Fierder mei Frysk voor docenten Fries vo en mbo. Er waren 60 deelnemers. De sectie Fries van VLLT organiseert jaarlijks dit congres samen met de lerarenopleidingen Fries van NHLStenden Hogeschool, Cedin en Afûk. Het congres vond plaats op NHLStenden Hogeschool in Leeuwarden. Het doel van dit jaarlijkse gebeuren is om kennis op te doen en met elkaar in gesprek te gaan over ons vak. Deze keer werd het congres op een dinsdagavond gehouden om zo ook de studenten Fries aan de lerarenopleiding Friese taal en cultuur de gelegenheid te bieden om aan te schuiven.
- Verschillende bijdragen aan LTM.
- DIDACTISCH NETWERK FRIESE TAAL EN CULTUUR. Voorbereidingen en gesprekken over het opzetten van een didactisch netwerk Friese taal en cultuur (inclusief meertaligheid) samen met NHLStenden Hogeschool, Provinsje Fryslân, Afûk en Cedin.
- Aansluiting van de nieuwsbrief bij *Nijsbrief fak Frysk* van Taalsintrum Frysk van onderwijsbegeleidingsdienst Cedin uit Drachten.
- Gesprek met Harmen Akerboom (clustercoördinator taal en onderwijs bij provincie Fryslân) en Nienke Jet de Vries (beleidsmedewerker taal en onderwijs bij provincie Fryslân).

CONGRES FIERDER MEI FRYSK 16

De opzet was anders dan in voorgaande jaren. Er was gekozen om met elkaar in gesprek te gaan tijdens drie zogenoemde ‘keukenstafelpetereen’ (keukentafelgesprekken). De gespreksonderwerpen waren:

- **Taalplan Frysk: alle scholen in 2030 op A-nivo. Wat, waarom, maar vooral hoe? Gespreksleider was Harmen Akerboom, clustercoördinator taal en onderwijs bij de Provinsje Fryslân.**
- **Kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De drie doeldomeinen van onderwijspedagoog Biesta zijn hot topic in onderwijsland. Hoe zorgen wij dat ons onderwijs eraan voldoet? Gespreksleider was Anna Marije Bloem, adviseur meertaligheid bij Cedin behaalde kortgeleden haar Master of Education met een onderzoek over dit onderwerp.**
- **De rol van de docent Frysk, hoe ziet die er uit? Op welke wijze kleeft jij jouw functie in? Gespreksleider was Gerrit Hoekstra, docent en coördinator Frysk op de scholen van OSG Piter Jelles.**

Plannen voor 2020

- Artikelen in LTM.
- Organisatie *Fierder mei Frysk 17*.
- Werving nieuwe leden + bestaande leden (meer) voordeel van het lidmaatschap bieden.
- Opzetten didactisch netwerk Friese taal en cultuur i.s.m. NHLStenden Hogeschool, Provinsje Fryslân, Afûk en Cedin.
- Stimulering van gebruik standaardtoetsen voor meting leeropbrengsten Fries.
- Inrichten en bijhouden website <https://levendetalen.nl/talensecties/sectie-fries>
- Ontwikkelingen volgen inzake Kurrikulum.frl en Taalplan Frysk.

Sectie Italiaans

Geen informatie ontvangen

Sectie Limburgs

Bestuur

Esther van Loo (voorzitter en contacten VO)
Bep Mergelsberg (secretaris)
Jolien Makkinga (penningmeester)
Daan Hovens (webmaster/PR)
Jos Feron (contacten PO)
Petra Lambrichs (contacten HO)
Leonie Cornips (algemeen bestuurslid)

Levende Talen Limburgs (LTL) maakt sinds haar oprichting in april 2019 deel uit van het veld dat aandacht vraagt voor Limburgs en meertaligheid in het onderwijs, inclusief beroepsopleidingen, en het gehele professionele middenveld. Daarnaast werkt LTL aan de vitaliteit en emancipatie van het Limburgs door de taal leerbaar te maken.

Aantal leden: 30 (1e), 6 (2e)

Acties in 2019

- **MEDIA-AANDACHT.** LT Limburgs is goed hoor- en zichtbaar geweest op radio en tv. Enige links naar de programma's vindt u onderaan. Op de sociale media breidt LTL actief haar netwerk uit. Limburgs is te volgen op Twitter en Facebook.
- **LUISTERTAAL IN DE ONDERWIJSPRAKTIJK.** LTL was aanwezig bij de interactieve bijeenkomst die de Nederlandse Taalunie op 19 september Den Haag organiseerde over de toepassingen van luistertaal in de onderwijspraktijk. Doel van de bijeenkomst was het ophalen van inbreng ten behoeve van het conceptrapport *Onderzoek naar de toepassing van luistertaal in de praktijk*.
- **BEGINNERSLES LIMBURGS.** LTL gaf beginnersles Limburgs tijdens de streektaalconferentie op 11 oktober in Mechelen (B). Zie voor het programma van de conferentie: <http://bit.ly/LT2VbugfK>.
- **REGIONAAL- EN MINDERHEIDSTAALBELEID.** LTL gaf met vier vertegenwoordigers input bij de ECRML-bijeenkomst op 15 oktober in het Gouvernement te Maastricht, waar de Europese visitatiecommissie inbreng kwam ophalen over resultaten van regionaal- en minderheidstaalbeleid door de provinciale en nationale overheid.
- **HEERLENS LIMBURGS.** Op 24 oktober start van de volgeboekte cursus Heerlens Limburgs in Schunck Heerlen, aangeboden in samenwerking met LTL. Voor meer informatie: <http://bit.ly/LT2HOPs2V/>; <http://bit.ly/LT2VcMIK3>.
- **LANDELIJKE STUDIEDAG.** LTL bood beginnersles Limburgs

aan op de Landelijke Studiedag van Levende Talen op 1 november in Utrecht, en was er vertegenwoordigd met een stand.

- **STREEKTAALSYMPOSIUM.** Op 6 november vond het Streektaalsymposium plaats in Venlo met ondertekening van Convenant Limburgs. LTL gaf er een interactieve workshop (zie verder bij highlight)
- **THUISTAAL EN ONDERWIJS.** Het LTL-bestuur werkte mee aan de organisatie van de meertaligheidsconferentie Thuis taal en Onderwijs: Een gouden combinatie? die op 27 november plaatsvond. LTL verzorgde de workshop 'Hoeveel meertaligheid kan een peuter aan?' en was er met een stand aanwezig. Verder verzorgde LTL een lezing op Fontys Sittard (zie <http://bit.ly/LT2SLVvf1>).

HET GROTE MOEDERTAALSPEL

LT Limburgs organiseerde op 6 november, de dag van de ondertekening van het convenant, een interactieve deelsessie waarbij deelnemers talige activiteiten voor in de klas bedachten, die aansloten bij ofwel streektaalonderwijs als schoolvak, ofwel een vorm van meertaligheidsdidactiek. Daarbij kon het gaan om activiteiten met de volgende doelen: verwerving positieve attitude, taalverwerving streektalen, taalbewustzijn, taalvergelijking, receptieve meertaligheid, CLIL, taalvaardigheid. De opbrengst van deze sessie heeft geresulteerd in 'het grote moedertaalspel' dat door de provincie ondersteund wordt en in de klas gespeeld kan worden. Daarnaast worden de activiteiten en oefeningen bijeengebracht en downloadbaar gemaakt op de site van LTL. Inspiratiebronnen voor deze workshop waren: Carap-Frepa (<https://carap.ecml.at>), het 3mproject (www.3mproject.nl) en de kerndoelen van Nedersaksisch (<http://bit.ly/LT2ui47Rc>).

Plannen voor 2020

- Inventarisatie waar in welk type onderwijs Limburgs aangeboden wordt.
- 8 januari: uitwerking Convenant Limburgs met twee casussen. Ontwikkeling van en didactiek voor liedjes voor kinderopvang en groepen 1 en 2 van het po; aansluiten bij het www.3mproject.nl, ontwikkeld op NHLStenden, waarbij

meertaligheid en thuistaalkapitaal van leerlingen in de klas positief worden ingezet.

- 16 januari: meedenken over gezamenlijke vormgeving van *Festival Sjiek*, waarin het geschreven, gesproken en gezongen Limburgs én Nederlandse woord centraal staat.
- 8 april: bijdrage aan taalconferentie op Fontys te Tilburg
- Maart/april/mei: reprises van de cursus Heerlens Limburgs én uitbreiden van het netwerk van cursussen Limburgs als tweede taal.
- Juni: pubquiz Limburgs.
- 9-14 augustus 2020 te Groningen: deelname AILA, *World Congress of Applied Linguistics*.
- Gratis downloadbaar lesmateriaal beschikbaar stellen op site, waar nu al het een en ander te vinden is: <https://limburgs.levendetalen.nl/category/lesmateriaal/>.
- September: studiedag Limburgs en meertaligheid.

Media-aandacht voor LT Limburgs

- Ondertekening Convenant. NOS Radio 1, 6 november: <http://bit.ly/LT2PgmddM>
- Stelling voor in het L1 Avondgasten op 4 november 2019: <https://l1.nl/avondgasten-heeft-de-limburgse-taal-nog-toekomst-152790/>
- Dialect als medicijn in het verzorgingshuis, 9 oktober 2019 in de *Winterswijkse Weekkrant* (inmiddels opgeheven).
- Streektaalen ontwikkelen zich nog door ze te appen, 9 juni 2019 in *Friesch Dagblad*: <http://bit.ly/LT3bPqI8C>
- <https://l1.nl/de-stemming-3-november-2019-153038/>
- <https://leonicornips.com/2019/08/13/stemmingmakers-l1-radio/>
- <https://l1.nl/avondgasten-heeft-de-limburgse-taal-nog-toekomst-152790/>.
- Over de erkenning van het Limburgs Convenant in *Taalstaat Frits Spits*, 23 maart 2019 (rond 9 min. 30): <https://www.nporadio1.nl/de-taalstaat/uitzendingen/656477-2019-03-23>
- Internationale Dag van de Moedertaal, over het verdwijnen van de dialecten. Interview. *Hart van Nederland* SBS6, 21-02-2019
- Docente Russisch op de bres voor het Limburgs Levende Talen, in *De Limburger* van 20 februari 2019.

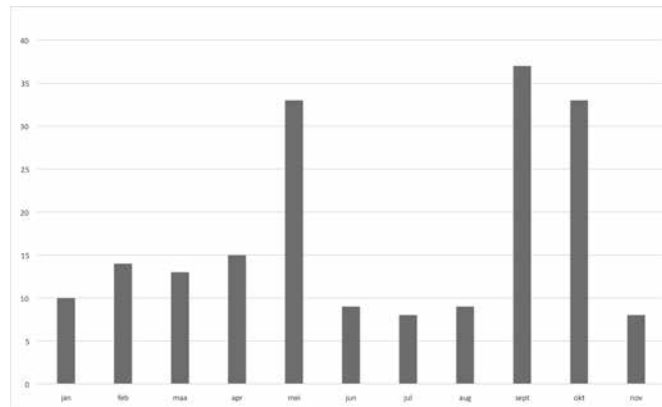
Sectie Nederlands

Bestuur

- Gert Rijlaarsdam (voorzitter, Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands)
- Hanneke Gerits (secretaris, examens)
- Paul Stolwijk (penningmeester, profielwerkstukprijs)
- Mariska Bruinink (bestuurslid, vmbo)
- Kees de Gloppe (bestuurslid, hoger onderwijs)
- Ine de Mulder (bestuurslid, havo/vwo)
- Xandra de Bode (bestuurslid, mbo)
- Rudie Verbunt (bestuurslid tot december 2019, professionalisering)
- Clary Ravesloot (bestuurslid, redacteur *Levende Talen Magazine*)

Aantal leden: 1299 (1e), 314 (2e)

De aanwas van leden is verbonden met activiteiten. In mei 2019 werden ruim 35 docenten lid, via de actie voor de Inspiratiemiddag in Den Bosch (6 juni 2019), in september/oktober is een aanwas te verklaren door de Landelijke Studiedag 2019, die op 1 november 2019 plaatsvond (zie figuur 1)

Figuur 1. Aanwas nieuwe LTN-leden in 2019

Acties in 2019

- LANDELIJKE STUDIEDAG 2019
 - LTN wilde een professionelere uitstraling geven aan de landelijke studiedag 2019, met een groter aantal deelnemers dan voorheen voor Nederlands én de LSD benutten om leden onderling en LTN-bestuur en leden met elkaar in contact te laten komen. De eerste doelstelling is bereikt; er was een ruim en aantrekkelijk aanbod van workshops voor vo, vmbo en mbo; het aantal deelnemers nam toe (420 in 2018, 430 in 2019). De LTN-focusgroep vmbo is betrokken geweest bij het samenstellen van het aanbod. De

tweede doelstelling is nog niet bereikt. Het bestuur streeft naar een gezamenlijke lunch met de leden (optioneel), en zal optreden als gastheer bij de workshops door die in te leiden.

- Er is een evaluatie van het bestuur beschikbaar, die benut zal worden bij de voorbereiding van de studiedag 2020.
- **EXAMENBESPREKINGEN.** In 2019 startten we met een nieuwe vorm van onze examenbesprekingen, waarin niet meer een goed/fout-bespreking van antwoorden en vragen centraal stond. In plaats daarvan stelden we collegiale consultatie centraal. Voor vwo, havo en vmbo-tl nodigden we docenten uit om deel te nemen aan een bijeenkomst om met elkaar te bespreken wat kernen van goede antwoorden op de gestelde vragen zouden kunnen zijn. De mogelijkheden die naar voren werden gebracht, werden gewogen, besproken en tot slot beschreven in handreikingen die verspreid werden onder docenten Nederlands. De volledige uitwerking van de werkwijze: Examenbesprekingen nieuwe stijl. Uit de docentenevaluatie bleek er onder docenten tevredenheid te heersen over de handreikingen, met dien verstande dat er nog voldoende verbeterpunten zijn. Daar werken we het komend jaar verder aan.
- **WERKGROEP ONDERZOEK EN DIDACTIEK (WODN).** De werkgroep kwam in 2019 zeven keer bijeen. SLO trad op als gastheer, waardoor kosten van zaalhuur en catering beperkt konden worden. De activiteiten van WODN werden tevens benut als ledenwervingsacties.
 - De aandacht ging vooral uit naar het uitbreiden van de publicaties op de website Didactiek Nederlands, die op de algemene ledenvergadering van april 2019 gelanceerd werd. Er is door de redacties van De Kwestie (opinie), Zo kan het ook (lesinspiraties op basis van onderzoek), en het Levende Handboek Vakdidactiek vooral gewerkt aan het leggen en onderhouden van contacten met auteurs, en het stimuleren van de productie.
 - Seminar 'Beelden van de Toekomst', in samenwerking met Nederlands.Nu, 9 februari, 2019
 - Inspiratiemiddag Nederlands, Stedelijk Gymnasium in Den Bosch (65 deelnemers), 6 juni 2019
 - Inspiratiemiddag Nederlands, Delfzijl, 28 november 2019 (vond geen doorgang, 15 inschrijvingen waren niet kostendekkend)
 - Gastlessen op scholen over schrijfprocessen, op basis van vragenlijstresultaten (circa tien scholen in 2019)
 - Keynote MBO Taalacademie over schrijfprocessen.
 - Advies uitgebracht aan Curriculum.nu over de samenhang

- in het nieuwe curriculum Nederlands (november 2019).
- **WERKGROEP PROFIEL WERKSTUK NEDERLANDS.** De werkgroep organiseerde de verkiezing van het beste profielwerkstuk Nederlands in havo en vwo en reikte twee prijzen uit aan leerlingen van havo en vwo. De werkgroep heeft de opzet van de verkiezing en de activiteiten rond de bekendmaking van de nominaties en winnaar onder de loep genomen, opdat meer docenten Nederlands er weet van hebben.
- **STUDIEWERKGROEP SCHRIJFVAARDIGHEID (EN LEESVAARDIGHEID) IN HET SCHOOLEXAMEN.** In oktober startte het project Schrijfvaardigheid in Schoolexamens met circa 35 docenten. Verderop meer hierover.
- **MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN.** We waren eenmaal in Den Haag (juni), en spraken met de ambtenaren over het te voeren beleid inzake het schoolvak Nederlands en over Curriculum.nu onder andere naar aanleiding van een voorlopige versie van het *Advies curriculum Nederlands in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs* dat in juli 2019 is aangeboden aan de minister.
- **COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS.** De examenbesprekingen met docenten en onze toets- en itemanalyses zijn de basis voor overleg met het CvTE. In het jaarlijkse overleg, dat nu plaatsvond op 16 december is afgesproken dat:
 - Het CvTE kijkt naar mogelijke vervolgstappen naar aanleiding van een eerste verkenning van alternatieve vragen in het eindexamen (in het verlengde van het LTN-Advies Examens);
 - LTN betrokken wordt bij de werving van deelnemers voor de testcorrectie (vwo en vmbo) en de precorrectie (havo). Het CvTE betrok ook in 2019 het LTN bij de organisatie van de precorrectie van het havo-examen. We werven 10 van de 20 deelnemers die meededen aan deze precorrectie. Ook was het LTN betrokken bij de werving van de testcorrectie van het vwo-examen.
- **CONTACT MET LEDEN.** Ook dit jaar waren onze leden betrokken bij de uitvoering van het beleid. Wederom kon men deelnemen aan feedbackbijeenkomsten vanwege Curriculum.nu, men werd uitgenodigd deel te nemen aan examenbesprekingen en we nodigden via nieuwsflitsen uit om actief te worden/zijn. Zo kon men zich opgeven om deel te nemen aan de Profielwerkstukprijscommissie.
- **VMBO-FOCUSGROEP.** Het afgelopen jaar functioneerde de vmbo-focusgroep. De groep bestaat momenteel uit 11 leden. Het bestuurslid met vmbo als portefeuille modereert, en betreft de focusgroep bij beleidsvragen en het samen-

stellen van activiteiten. Soms staan er onderwerpen op de agenda die vooral het vmbo aangaan. Het is dan van belang dat wij weten hoe onze leden die Nederlands geven op het vmbo denken over bepaalde thema's en kwesties. Wij benaderen de leden en vragen hen om input. Voorbeelden: ideeën voor workshop op de Landelijke Studiedag, invoering van referentieniveau 2a en deelname aan de examenbespreking.

- **LEDENWERVING.** Het LTN-bestuur heeft deelgenomen aan de werkgroep Ledenwerving en -behoud van Levende Talen en bijgedragen aan een beleidsadvies dat in het najaar aan het dagelijks bestuur is aangeboden.
- **INFRASTRUCTUUR.** Het LTN-bestuur heeft in 2019 gewerkt aan de infrastructuur van LTN.
 - *Ledenwerving en -behoud.* Er zijn folders beschikbaar die gemakkelijk aangepast kunnen worden aan een bepaalde activiteit/conferentie. Verder is er een lijst samengesteld van ruim 200 actieve leden, die aan een of meer activiteiten in 2008-2019 hebben deelgenomen.
 - *Nieuwsflits.* De nieuwsbrief is omgevormd tot nieuwsflits, van maximaal twee A4, maar bij voorkeur 1 A4. De Nieuwsflits verschijnt eens, soms twee keer per maand.
 - *Website.* De LTN- en WODN-websites functioneren. Via de website kan nu ook ingeschreven worden voor activiteiten, en kunnen deelnemers betalen voor deelname aan de activiteit.
 - *Repository.* WODN heeft een repository ontwikkeld, waarop afstudeerwerk van studenten aan hogescholen en universiteiten zal worden gepubliceerd.
 - *SES.* Het SES-project heeft een begin gemaakt met het beschikbaar stellen van publicaties over de beoordeling van schrijfvaardigheid, als sub-repository van de WODN-repository.
 - De boekhouding en declaratieprocedures zijn gestroomlijnd.

INSPIRATIEBIJEENKOMSTEN

Een belangrijke stap in het slaan van bruggen tussen onderzoek en praktijk – hoofddoelstelling van de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands – was de eerste inspiratiemiddag op 6 juni 2019, in Den Bosch. Vier promovendi-leraren Nederlands verzorgden ieder twee keer een workshop van 90 minuten, onderbroken door een gemeenschappelijke maaltijd. De 65 deelnemers

waren zeer te spreken over de opzet en inhoud van het programma. De WODN zal proberen deze inspiratiebijeenkomsten ten minste twee keer per jaar te organiseren. Een interessant effect is dat leden zich nu melden om regionale bijeenkomsten te organiseren met de WODN; de WODN nam daardoor deel aan de ORION-studiedag in Uden, en was betrokken bij de voorbereiding van de inspiratiedag in Delfzijl, die helaas niet doorging wegens een te klein aantal (15) belangstellenden.

SCHOOLEXAMEN SCHRIJFVAARDIGHEID (SES)

In vervolg op het Advies Examen Nederlands van LTN en NederlandsNu, en na het overleg met het ministerie van OC&W en SLO is het Schoolexamen Schrijfvaardigheidproject in september 2019 van start gegaan. Het budget is beschikbaar gesteld door SLO, op advies van het ministerie van OC&W. In de enquête die we afnamen in 2018 gaven ongeveer zestig docenten aan mee te willen doen aan een experiment over de schoolexamens schrijfvaardigheid. Deze docenten zijn door ons benaderd. Veertig van hen meldden zich aan om mee te doen aan werkgroepen die de adviezen uit het Advies Examens Nederlands uit zouden werken in praktische voorbeelden.

Voorafgaand aan de eerste bijeenkomst is vastgelegd wat de programma's van toetsing in het examenjaar op de deelnemende scholen zijn, en is geïnventariseerd wat de voorkennis is rondom het evalueren van schrijfvaardigheid.

De deelnemers formeerden zes werkgroepen, elk met een eigen doelstelling:

1. het beoordelen van schrijfproducten;
2. gespreid schrijfexamen;
3. geïntegreerd lees- en schrijfexamen;
4. instrumenten maken;
5. meer teksten en schaalbeoordelingen;
6. beoordelingen uitwisselen.

Er zijn vier gemeenschappelijke bijeenkomsten.

Tussen de bijeenkomsten door werken de werkgroepen aan hun experimenten. Het project wordt in 2020 afgerond met een studiedag en een

handleiding Schoolexamen Schrijfvaardigheid voor docenten, die voor iedereen beschikbaar gesteld wordt via SLO. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met de VU en Fontys.

Plannen voor 2020

- LSD. Een paar onderdelen van de LSD vraagt volgens LTN om verandering. Zo zouden we graag een andere naam zien en de dag op een andere locatie laten plaatsvinden.
- Contact met leden. In 2020 willen we uitvoering gaan geven aan de notitie ledenwerving en -behoud.
- Nieuwe voorzitter. In april 2021 eindigt de voorzitterstermijn van de huidige voorzitter. Het is daarom zaak om in het voorjaar 2020 op zoek te gaan naar een opvolger, zodat de continuïteit van het uit te voeren beleid gewaarborgd blijft. In 2019 is een beleidsplan geschreven, dat is gedeeltelijk uitgevoerd, er zijn lopende zaken en er zijn onderdelen die nog aangepakt moeten worden. Een inwerkperiode is daarom van groot belang.

Sectie Nedersaksisch

Bestuur

Willemijn Zwart (voorzitter)
Marieke Dannenberg (vice-voorzitter)
Lienke Eenink (secretaris)
Thomas Rovers (penningmeester)
Arja Olthof (commissaris intern)
Anne Schepers (commissaris extern)
Jesse Wichers Schreur (commissaris ICT)

Aantal leden: 40 (1e), 4 (2e)

Acties in 2019

- **OPRICHTING.** Dankzij de instemming van de ALV op 6 april 2019 is de sectie Nedersaksisch toegetreden tot Levende Talen. Wij danken hiervoor de ALV en hopen het hiermee in ons gestelde vertrouwen te bevestigen.
- **STUDIEDAG LEVENDE TALEN NEDERSAKSISCH.** Op 21 juni heeft onze eerste studiedag plaatsgevonden, in Zwolle. Deze studiedag was gratis voor onze leden, en kostte anderen 50 euro. De dertig deelnemers volgden workshops over spelling, ICT, een gezamenlijk curriculum, en muziekdidactiek. Erelid van Levende Talen en oprichter van de Sectie Fries, Alex Riemersma, sloot de dag af.
- **AANWEZIGHEID BIJ EVENEMENTEN.** LT Nedersaksisch heeft met banners, ansichtkaarten en oude nummers van LTM het bestaan van LT Nedersaksisch onder de aandacht gebracht, zoals het Zunnwendefestival in Hellendoorn, Grenzenloos Plat en de Noaberdagen in Lievelede, de Grunneger streektaaldag in Groningen, Grensoverschrijdende Streektaaldag Dinxperlo, Streektaalsymposium Venlo, het SND-symposium in Mechelen, en de lancering van de Wordwies-app in Assen.
- **BELEID VAN LEVENDE TALEN.** Door middel van schriftelijke input heeft de Sectie Nedersaksisch geprobeerd bij te dragen aan het werk van Levende Talen als overkoepelende vereniging, op het gebied van de website, de ledenwerving, Curriculum.nu en de verdeling van de financiële middelen over de verschillende secties binnen de vereniging.
- **BEVORDEREN VAN NEDERSAKSISCH IN HET ONDERWIJS.** De goede contacten met de docenten taal binnen Curriculum.nu en deelname aan expertsessies binnen het proces van Curriculum.nu op het gebied van meertaligheid hebben ertoe geleid dat streektalen nu expliciet genoemd staan in het adviesrapport van Curriculum.nu, binnen de grote opdracht Meertaligheid (domein Taal).

OPRICHTING VAN EEN NIEUWE SECTIE

Bij de oprichting van een nieuwe sectie komt heel wat kijken! Zo ging het bij ons:

1. Schriftelijk contact met het dagelijks bestuur, met het verzoek om oprichting (najaar 2018)
2. Kennismakingsgesprek met het dagelijks bestuur (januari 2019)
3. Toezeggingen verzamelen van ten minste 25 nieuwe leden (februari 2019)
4. Een oprichtingsbestuur formeren, geworteld in de verschillende Nedersaksische regio's en onderwijsniveaus (maart 2019)
5. Voorstel tot oprichting op de ALV (6 april 2019)
6. Statuten opstellen en notarieel vastleggen (6 juni 2019)
7. Inschrijven bij de Kamer van Koophandel (juni 2019)
8. Een bankrekening openen (juli 2019)
9. Sectiebudget losweken (september-december 2019)
10. Een huishoudelijk reglement met een rooster van aftreden opstellen (december 2019).

En dan hopelijk, in 2020 volop aan de slag!

- Financieel gezonde sectie. Het bestuur gaat begin 2020 verschillende voorstellen voor activiteiten die kunnen bijdragen aan een financieel gezonde sectie aandragen en bespreken, in de hoop aanvullende budgetten vrij te maken. Gedacht wordt aan activiteiten op het raakvlak van streektaal in de zorg & scholing daarvoor en cultuureducatie & streektaal.
 - Verkenning meerwaarde streektaalmuziek. Het bestuur start in 2020 een verkenning naar de meerwaarde van streektaalmuziek voor Levende Talen Nedersaksisch, in de vorm van pr en het vergroten van de bekendheid en het draagvlak voor streektaal, maar ook als middel om streektaal in de klas te krijgen.
-

Plannen voor 2020

- Studiedag. Ook in 2020 willen we weer een studiedag Nedersaksisch organiseren, in het voorjaar. Hier willen we de tussenproducten voor het Nedersaksisch curriculum aan docenten en andere betrokkenen voorleggen en deelnemers professionaliseren op het gebied van Nedersaksisch in het onderwijs.
- Platform uitwisselen leermiddelen. We willen de bestaande streektaalorganisaties stimuleren tot de oprichting van een overkoepelend platform waarop leermiddelen uitgewisseld kunnen worden. Dit zou ook op de site van Levende Talen kunnen, als de issues rondom de gebruikservaring van deze site beslecht worden.
- Nieuwsbrief en social media. We willen onze leden en andere geïnteresseerden intensiever op de hoogte houden van ontwikkelingen in en over het Nedersaksisch onderwijs, door middel van een nieuwsbrief en posts op sociale media. Hierin willen we evenementen, leermiddelen en relevante uitgaven onder de aandacht brengen.

Sectie Nederlandse Gebarentaal

Bestuur

Gera Vonk-Huisjes (voorzitter)

Vacature (secretaris)

Adde Woest (penningmeester)

Petra Bouterse (algemeen bestuurslid)

Dit jaar is er een wisseling in het bestuur geweest. Soraya Luijks heeft zich teruggetrokken wegens studie en Pieternel Bottema moest haar functie als secretaresse neerleggen wegens haar baan in het buitenland. Wij bedanken hen van harte voor het werk wat zij voor VLLT NGT hebben gedaan. Petra Bouterse heeft zich aangemeld als algemeen bestuurslid.

Aantal leden: 48 (1e), 13 (2e)

Acties in 2019

- Tijdens de bijzondere ledenvergadering op 5 juli is gestemd over de toelating van Petra Bouterse als bestuurslid. Niemand was tegen. Na deze BLV was er een workshop over de beroepscode voor docenten NGT/DC/NmG.
- Er zijn verschillende werkgroepen opgericht. Door tekort aan bestuursleden en deelnemers aan de werkgroepen liggen deze helaas vooralsnog stil.

ERKENNING

2019 is het jaar geweest waarin we steeds dichtbij erkenning van gebarentaal komen. Er ligt een voorstel hiervoor bij de Tweede Kamer.

NASCHOLING DOCENTEN GEBARENTAAL

De nascholing voor docenten gebarentaal is niet verplicht. Maar we zien dat de groepen groeien! Fijn dat de collega's hun gebarenniveau onderling op peil houden.

Plannen voor 2020

- 17 januari: workshop lesmateriaal en werkvormen in Utrecht. Lenny Vos vertelt over haar ervaringen.
- 4 april: algemene ledenvergadering.
- Vierde zaterdag van september: Werelddovendag! We denken erover na om als docenten gebarentaal zichtbaarder aanwezig te zijn. Dove mensen die zelf geen gebarentaalles volgen, weten soms niet dat onze sectie NGT/DC/NmG bij

de VLLT bestaat.

- Landelijk symposium in november. De datum is nog niet bekend. Dit tweejaarlijkse evenement was in 2018 een groot succes. Er worden verschillende workshops aangeboden. We hopen het weer in de Gelderhorst in Ede te houden.
 - Voorlichting geven aan nog niet afgestudeerde NGT-docenten. Waarom is een beroepsgroep belangrijk?
 - Meer aandacht voor NGT in Levende Talen Magazine.
 - De website levendetalenngt.nl actief inzetten. Bijvoorbeeld voor het delen van lesmateriaal.
 - Het opzetten van een register voor NGT-docenten.
-

Sectie Papiaments

Bestuur

Nihayra Leona (voorzitter)
Rienaysa Lamp-Antonia (secretaris)
Andaye Delauney (penningmeester)
Jorge Salomons (algemeen bestuurslid)
Xiarella Lewis (algemeen bestuurslid)

Per 13 oktober 2019 zijn de voormalige secretaris Nathifa Martina en voormalig penningmeester Sharité Severina afgetreden. Voor hun aftreden was Jorge Salomons (vanaf 6 september 2019) toegetreden als algemeen bestuurslid. De bestuursleden die na 13 oktober zijn toegetreden, zijn Rienaysa Lamp-Antonia (secretaris, vanaf 31 oktober 2019), Andaye Delauney (penningmeester, vanaf 3 november 2019) en Xiarella Lewis (algemeen bestuurslid, vanaf 19 november 2019). Alle nieuwe bestuursleden, met uitzondering van de voorzitter, zijn interim-bestuursleden en zullen officieel benoemd worden tijdens de ALV op 4 april 2020. Met de nieuwe samenstelling van het bestuur heeft de Sectie Papiaments de visie en missie nieuw leven ingeblazen en een doorstart gemaakt met de planning van een activiteitenkalender voor 2020.

Aantal leden: 12(1e), 7 (2e)

Acties in 2019

- De Facebookpagina van Sectie Papiaments is in 2019 regelmatig geüpdatet. Er werden regelmatig berichten geplaatst en de pagina is in 2019 door bijna 1000 personen geliked.
- De Sectie Papiaments is een van de secties met een klein ledenaantal. In 2019 is gestart met het opbouwen van een relatiebestand van Papiamentstaligen en -liefhebbers en hieruit zijn 8 nieuwe leden geworven.
- De Sectie Papiaments heeft in 2019 elf keer (vier keer via Skype) vergaderd met het oude bestuur en zeven keer (vijf keer via Skype) met het nieuwe bestuur. De vergaderingen met het nieuwe bestuur richtten zich voornamelijk op het vernieuwen van de missie en visie van de sectie.
- Op 13 oktober 2019 werd Pasa Palabra (Geef het woord door) voor het eerst georganiseerd. Tijdens dit evenement staat woordkunst in het Papiaments centraal. Zowel bekende als minder bekende Arubaanse, Bonairiaanse en Curaçaose artiesten hebben opgetreden. Het uitverkochte evenement werd door meer dan 60 mensen bezocht.
- De Sectie Papiaments heeft op de Landelijke Studiedag één

workshop gefaciliteerd #BOOK. Deze workshop ging over bibliotherapie en kende 12 deelnemers.

- De Sectie Papiaments was verantwoordelijk voor het drieluik van Juana Kibbelaar gepubliceerd in het LTM van september (LTM 106-6), november (LTM 106-7) en december (LTM 106-8). De focus van de artikelen lag op het onderwijs van de ABC-eilanden.
- De Sectie Papiaments heeft actief netwerkbijeenkomsten bijgewoond, samenwerkingsmogelijkheden verkend met onderwijsinstellingen en organisaties die zich inzetten voor Papiamentstaligen en mogelijke samenwerkingspartners benaderd voor vervolgafspraken in 2020.
- De Sectie Papiaments heeft diverse activiteiten uitgewerkt en ingepland in de activiteitenkalender voor 2020, waaronder het literaire evenement Pasa Palabra, een pilot-programma voor studentenbegeleiding Studiamigu, een voorleesactiviteit Buki ta Konta, een expertmeeting met studenten en opleiders en een symposium met als thema het Papiaments, Meertaligheid en Studiesucces.

PASA PALABRA

De voornaamste activiteit die de Sectie Papiaments in 2019 heeft georganiseerd, was het literaire evenement Pasa Palabra. Pasa Palabra biedt een podium aan dichters en taalartisten om poëzie en letteren in het Papiaments voor te dragen ter bevordering van de talentontwikkeling en het behoud van het Papiaments. Op 13 oktober 2019 was de eerste editie van Pasa Palabra in het café Labyrinth, te Amsterdam, waar ruim 60 bezoekers en 14 dichters aanwezig waren. Het evenement raakte drie dagen van tevoren uitverkocht en de Sectie Papiaments heeft veel positieve reacties ontvangen van deelnemers en belangstellenden. In 2020 zal de Sectie Papiaments 2 tot 3 keer per jaar meerdere edities van Pasa Palabra organiseren in diverse Nederlandse steden.

Plannen voor 2020

- De Sectie Papiaments richt zich op het Papiaments in het onderwijs en zal zich in 2020 met name inzetten voor het verhogen van het studiesucces van Papiamentstalige studenten in het hoger onderwijs. Vanaf januari 2020 is de Sectie Papiaments gestart met een pilotprogramma voor

de begeleiding en ondersteuning van Papiamentstalige studenten in het onderwijs.

- Voor de positionering en naamsbekendheid van de Sectie Papiaments, organiseert de Sectie op 24 januari 2020 een nieuwjaarsborrel voor haar relaties waar de activiteiten en het bestuur van de Sectie gepresenteerd zullen worden.
- Tijdens de Nationale Voorleesdagen 2020 organiseert de Sectie Papiaments (op 25 januari in Amsterdam en op 26 januari in Rotterdam) *Buki ta Konta* (Het boek vertelt & het boek telt mee) ter bevordering van de beginnende geleterdheid in het Papiaments. Hierbij wordt in het Papiaments en Nederlands voorgelezen aan en gezongen met kinderen.
- Na de succesvolle eerste editie in 2019, zullen in 2020 drie edities van de literaire activiteit *Pasa Palabra* georganiseerd worden ter bevordering van talentontwikkeling in het Papiaments. De volgende edities van *Pasa Palabra* staan gepland voor februari (in Rotterdam), juni en oktober 2020.
- De Sectie Papiaments houdt in april 2020 het symposium 'Het Papiaments, Meertaligheid en Studiesucces'. De lezingen zullen de volgende onderwerpen bestrijken: meertalig onderwijs op de ABC-eilanden en het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden in Nederland.
- Op 18 april staan voorstellingen van *Buki ta Konta* in de OBA Bijlmerplein en de OBA Reigersbos gepland.
- De Sectie Papiaments wil initiatieven nemen voor de bevordering en het behoud van het Papiaments binnen het Nederlands Koninkrijk en Europa. De sectie Papiaments is actief op zoek naar samenwerkingspartners die overeenkomstige doelen nastreven. In 2020 is de sectie van plan om op dit gebied met SPLIKA samen te werken.
- Ook voor 2020 staat het publiceren van LTM-artikelen over onderwerpen gerelateerd aan het onderwijs op de ABC-eilanden en het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden gepland. Gepland staan artikelen over *Arte di Palabra* (een literaire competitie onder Curaçaose scholieren), tweetalig onderwijs op Curaçao en meertalig onderwijs op Aruba.
- Het werven van nieuwe leden is een doorlopende actie. De Sectie Papiaments streeft ernaar om in 2020 door middel van haar activiteiten leden te werven onder de deelnemers, samenwerkingspartners en andere belangstellenden. Om nieuwe leden te werven heeft de Sectie Papiaments verschillende nieuwe promotiematerialen laten ontwikkelen. Een flyer en banner zullen per januari 2020 beschikbaar zijn. Er is ook een nieuw logo gemaakt. De sectie zal in

januari 2020 ook papiaments.levendetalen.nl vernieuwen.

- Het onderhouden van de website en de Facebookpagina zijn doorlopende acties om de naamsbekendheid te vergroten. In 2020 zal de sectie een instagrampage openen.
-

Sectie Pools

Bestuur

Elżbieta Niemczuk-Weiss (voorzitter)
Izabela Sołtys (vicevoorzitter, public relations)
Marta van Vliet-Sokołowska (secretaris, nevenfunctie webmaster)
Dr. Teresa Jaskólska-Schothuis (penningmeester)
Magdalena Malada (sociaal media)

Aantal leden: 21 (1e), 5 (2e)

Acties in 2019

- 4 maart: deelname aan de groep *Ledenverwing* (2 bestuursleden), Utrecht
- 7 maart: eerste studieavond Sectie Pools georganiseerd samen met de opleiding Russische en Slavische Studies (Pools) van de UvA en de Universiteit van Warschau. Het was een workshop van 3 uur, met als titel: De rol van fonetiek en fonologie bij het Pools geven als vreemde taal. Verbetering van het fonemisch gehoor en kinesthesie als basis voor het vormgeven van de efficiëntie van spreek- en luistervaardigheid.
- 8 maart: tweede studieavond van de Sectie Pools georganiseerd samen met de opleiding Russische en Slavische Studies (Pools) van de UvA en de leerstoelgroep Logopedie van Universiteit van Warschau. Het was een workshop van 3 uur, met als titel: Computerlinguïstiek op het werk van een vertaler en leraar Pools als vreemde taal. Colocatie en concordantie in de corpora van hedendaags en historisch Pools.
- 24 maart: deelname aan de 19e Poolse kinderpoëziewedstrijd (Wierszowisko) georganiseerd voor de Poolse leerlingen van alle scholen behorende tot het Forum Poolse Scholen in Nederland (FPSN). Elżbieta Niemczuk-Weiss was een jurylid en Marta van Vliet-Sokołowska diende als secretaris van de jury. De Sectie Pools trad als sponsor van drie prijzen op.
- 6 april: deelname aan de ALV in Utrecht waar onze sectie ook haar vergadering had. Deze vergadering was bijzonder vruchtbaar en bracht veel ideeën over het werven van nieuwe leden.
- 5 juli: deelname aan de Poolse Dag georganiseerd door de Poolse school (Lokomotywa) in Amsterdam. Ons lid, dr. Marta Skura, heeft een les Pools aan Nederlandse volwassenen gegeven. We hebben daar een stand gehad met promotiemateriaal over Levende Talen en onze sectie.
- 20 september: inhoudelijke aanwezigheid bij het 20e jubileum van de Stichting Poolse Vrouwen in Nederland (TOP) in Giesbeek. Stand met promotiemateriaal over Levende Talen.
- 6 oktober: deelname aan de World Polish Bilingual Day in Oss georganiseerd door de Stichting Forum Poolse Scholen in Nederland. Workshop *Pools voor Nederlanders* gegeven door dr. Marta Skura. Stand met promotiemateriaal over Levende Talen.
- 18 oktober: het mede-organiseren van het evenement *Slavic Delights: The Influence of Polish Folklore on World Art and Music* samen met de opleiding Russische en Slavische studies aan de UvA.
- 22 november: het mede-organiseren van de vertaalwedstrijd van een kort verhaal 'Sachem' van Sienkiewicz (Nobelprijswinnaar) in samenwerking met de Poolse ambassade, UvA en KU Leuven. Het evenement, met prijsuitreiking, werd georganiseerd in het kader van de Poolse actie Nationale Voorlezing (Narodowe Czytanie) onder auspiciën van de president van de Republiek Polen.
- 26 november: deelname aan de 5e conferentie Het begrip tweetaligheid voor docenten en pedagogen met Poolse leerlingen georganiseerd door de Poolse School in Den Haag en Stichting Kreda. Stand met promotiemateriaal.
- 4 december: het mede-organiseren van de workshop *Zijn of hebben - over het onderwijzen en begrijpen van Poolse fraseologie* door mevr. prof. dr. hab. Agata Roćko uit het IBL (Instituut van Wetenschappelijke Literaire Onderzoeken in Polen) in samenwerking met de opleiding Russische en Slavische Studies UvA, de Poolse Academie van Wetenschappen en het Forum van Poolse Scholen in Nederland. De workshop is in de vorm van een demonstratieles gegeven en was bedoeld voor de docenten Pools als moeder- en vreemde taal, vertalers en studenten Pools.
- Deelname aan vijf vergaderingen van het hoofdbestuur Levende Talen.
- Het sectiebestuur heeft zeven keer vergaderd in verband met de organisatie van onze evenementen.
- Vier nummers van de sectieonline krant *Wiadomości* voor de leden en sympathisanten werden verstuurd om belangstellenden regelmatig op de hoogte te houden van activiteiten van de sectie en Poolse instellingen.
- Het onderhouden van Facebook, Twitteraccount en de website van de Sectie.
- De lijst van scholen en plaatsen in Nederland waar Pools als moedertaal en ook als vreemde taal wordt gegeven, wordt

momenteel voltooid.

- Het creëren van een systeem voor onderlinge communicatie en voor het presenteren van documenten (googledrive).
- **ONDERSCHIEDINGEN.** In 2019 hebben leden van de Sectie Pools zeer belangrijke onderscheidingen ontvangen:
 - Elżbieta Niemczuk-Weiss (sectievoorzitter) ontving het gouden Kruis van Verdienste uit handen van de Poolse president Duda voor haar jarenlange toeloofte inzet voor de promotie van de Poolse taal en cultuur in Nederland;
 - Grażyna Gramza (voormalige directrice van de Poolse school in Den Haag) ontving het gouden Kruis van Verdienste uit handen van de Poolse ambassadeur voor de promotie van de Poolse taal en cultuur in Nederland;
 - Bożena Kopczyńska (voorzitter van de Stichting Pools Centrum van Onderwijs en Educatie Lokomotywa) en Karolina Eckhardt (voorzitter van de Stichting Kreda) ontvingen de Gloria Artis-medaille voor culturele verdienste uit handen van de Poolse ambassadeur; de medaille wordt toegekend door de Poolse minister van Cultuur en Behoud van het Nationaal Erfgoed.

SUCCESVOLLE STUDIEBIJENKOMSTEN

Twee studieavonden van de Sectie Pools werden georganiseerd in Amsterdam op 7 en 8 maart in samenwerking met de opleiding Russische en Slavische studies UvA en de Universiteit van Warschau. Op het programma stonden 2 workshops:

- De rol van fonetiek en fonologie bij het Pools geven als vreemde taal. Verbetering van het fonemisch gehoor en kinesthesie als basis voor het vormgeven van de efficiëntie van spreek- en luistervaardigheid.
- Computerlinguïstiek op het werk van een vertaler en leraar Pools als vreemde taal. Colocatie en concordantie in de corpora van hedendaags en historisch Pools.

Beide studieavonden werden goed bezocht en kregen zeer positieve evaluaties zowel qua inhoud als qua organisatie. De avonden leverden ook twee nieuwe sectieleden op. De sectieleden en sympathisanten kijken uit naar de eerstvolgende zo succesvolle dag/avonden.

Plannen voor 2020

- Maart: vergadering van het sectiebestuur – voorbereiding voor de ALV, voor het jaar van het 50-jubileum van de sectie en aanvulling van het sectiebestuur.
- 22 maart: de 20ste Poolse kinderpoëziewedstrijd (Wierszowisko) voor leerlingen van alle scholen behorende tot de Stichting Poolse Scholen in Nederland; leden van de sectie zijn jurylid en secretaris van de wedstrijd. De prijzen worden ter beschikking gesteld door de Sectie Pools.
- 4 april: ALV en het 50-jubileum van het bestaan van de Sectie Pools.
- Juni: deelname aan de Poolse Dag georganiseerd door de Poolse school Lokomotywa in Amsterdam.
- Oktober: het mede-organiseren van het 50-jubileum van de opleiding Pools aan de UvA en KU Leuven (50-jarig bestaan van de opleiding Pools in de Lage Landen).
- Uitbouw van contacten met de Poolse scholen in Nederland en andere organisaties in het veld zoals: UvA, PNKV, Forum Poolse Scholen in Nederland, Kreda, Lokomotywa en andere.
- Samenwerking bij het opzetten van het Poolse cultuurcentrum in de OBA (initiatiefnemer daarvan is de stichting Pools Centrum van Onderwijs en Educatie Lokomotywa).
- Introduceren redactielid in LTM.
- Promoten van het vak Pools op scholen en informatie verspreiden over de Sectie Pools.
- Actie ondernemen om het Pools in het vmbo en vwo te introduceren.
- Via Facebook en Twitter het beeld van de Sectie Pools duidelijker en aantrekkelijker maken.
- Website van de sectie regelmatig updaten.
- Dropbox herstructureren om het door veel leden actief te kunnen laten gebruiken.
- Het verspreiden van de sectieonline krant *Wiadomości* (minimum vier keer per jaar).

Sectie Russisch

Bestuur

Vacature (voorzitter)
Tatiana Glagotskaia (penningmeester)
Christine Gardner (secretaris, nascholing, contacten h/w)
Geramé Wouters (redacteur LTM, content manager, pr)
Dorie Nielen (vo en heritage-leerlingen)
Sandra van Blitterswijk (staatsexamens en heritage-leerlingen)
Jeanette Bron (internationale contacten)

Esther van Loo (voorzitter) en Janny Steenge (penningmeester) hebben per 31-12-2019 hun bestuurstaken neergelegd.

In memoriam

Op 9 januari 2019 overleed Cecilia Odé, erelid van Levende Talen. Ze was ruim veertig jaar actief (bestuurs)lid van de sectie Russisch en lid van het Praesidium van Maprjal (Internationale Vereniging van Docenten Russische Taal en Literatuur) en ze is vele jaren gevolmachtigd vertegenwoordiger bij de Fédération Internationale des Professeurs de Langues Vivantes (FIPLV) geweest voor Maprjal en voor Levende Talen. Cecilia was ambassadeur van meertaligheid en kwam op voor bedreigde talen. Met het overlijden van Cecilia Odé verliest Levende Talen een erelid dat zich veertig jaar voor de talen heeft ingezet, een groot verlies.

Aantal leden: 35 (1e), 11 (2e)

Acties in 2019

- De sectie heeft 5 keer vergaderd: 30 januari, 20 maart, 6 april, 16 mei, 30 oktober.
- Op zaterdag 6 april heeft de sectie Russisch in Utrecht haar Algemene ledenvergadering gehouden.
- Op 6 juli werd er voor de sectieleden een stadswandeling onder leiding van Olav Petri (Cito examens Russisch) te Utrecht georganiseerd langs historische plaatsen, waaronder het voormalig Slavisch Instituut aan de Zuilenstraat. Aansluitend was er een borrel.
- De centrale examens zijn op 23 mei door 28 leerlingen afgelegd: 19 vwo en 9 havo. Ze zijn afgenomen door 5 docenten. Daarnaast is een aantal staatsexamens Russisch afgenomen.
- De jaarlijkse Ruslanddag werd gehouden op zaterdag 21 september in het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Verderop meer hierover.

- Bij de Landelijke Studiedag van Levende Talen op 1 november in Utrecht was de sectie Russisch aanwezig met een stand met promotie- en informatiemateriaal. Nicole de Boer, docente Russisch en NT2 verzorgde een workshop *Tekenen in de taalles*, Katya Dorofeeva, docente taalverwerving Russisch aan de UvA, gaf een workshop getiteld: *Meertalige kinderen in het dagelijks leven en in de klas*.
- Regelmatig is een Nieuwsbrief verspreid om belangstellenden op de hoogte te houden van de activiteiten van de sectie en landelijk interessante activiteiten.
- Zoals ieder jaar, heeft de sectie zich actief beziggehouden met het promoten van het vak Russisch op school en het verspreiden van informatie over de sectie Russisch.
- In de LTM's van 2019 zijn de volgende artikelen verschenen over Russisch en andere, 'talige' onderwerpen: *Promotieonderzoek over grammatica in de lerarenopleiding*; *Liefde voor taal: de docent maakt het verschil*; *Pegasus als uitgeverij van leermidde-len Russisch*; *De NT2-docent maakt het verschil*; *Taalmuseum: een eigentijds museum dat kennis over en het enthousiasme voor taal bevordert*.

RUSLANDDAG

De Ruslanddag werd dit jaar bezocht door zo'n 50 deelnemers. De openingslezing 'De kunst van het vertalen' werd verzorgd door Hans Boland. Zijn ideeën over vertalen zorgen regelmatig voor discussie met andere vertalers. Aan de hand van een aantal voorbeelden illustreerde hij zijn 'vertaalstrategie' en de problemen waar een vertaler mee te maken krijgt.

Er was keuze uit vier parallelsessies. Documentairemaakster Masha Novikova vertelde over haar nieuwste documentaire *Kunstenars van de Perestrojka*. Egbert Hartman gaf een inkijkje in het leven op het Russische platteland aan de hand van foto's. Helga Salemon vertelde in een workshop over het dagelijkse leven in Moskou en de lesbische scene aldaar. De bestuursleden van de Sectie Russisch verzorgden de workshop 'Activerende didactiek'. Na de theepauze was het woord aan Robbert-Jan Henkes met een lezing over de invloed van de Engelse *nursery rhymes* op Russische kindergedichten.

Tot slot werd de uitslag van onze vertaalwed-

strijd bekend gemaakt. De winnares was Agnes Roozeveld. Zij werd unaniem gekozen door de juryleden Robbert-Jan Henkes, Eric Metz en Wim Honselaar.

Plannen voor 2019

- Continuering heritageprogramma
- Ledenwerving
- Zichtbaarheid in LTM vergroten
- Activiteiten voor leden
- Deelname Nederlands-Vlaamse Slavistendagen
- Studiedag in september
- Deelname aan Landelijke Studiedag
- Archiveren/digitaliseren archief

Sectie Spaans

Bestuur

Blanca Cano González (voorzitter)
Mónica Lema (secretaris)
María Fernanda Martino Ávila (bestuurslid / literaire bijeenkomsten)
Edith Oliver (bestuurslid/ Curriculum.nu /ledenwervingscommissie LT)
Laura Janousek (redactie LTM Sectie Spaans vanaf 01-01-2020)
Juan Espinola (adviseur)

Commissies 2019 en 2020
Ivonne Lanza – Spaans op de basisschool
Yira Armas – Spaans op het mbo

Aantal leden: 166 (1e), 60 (2e)

Acties in 2019

- Het bestuur heeft 11 maal vergaderd.
- LANDELIJKE STUDIEDAG VOOR DOCENTEN SPAANS. De Landelijke Studiedag is gehouden op 1 november in Utrecht. De dag werd bezocht door 34 sectieleden. Er zijn drie verschillende workshops aangeboden. Helaas moest een van de workshops worden afgelast omdat de workshopgever ziek werd. De andere twee zijn gegeven door Rosana Navarro en Alike Last.
- WEBSITE. De website <https://spaans.levendetalen.nl/> is onderhouden en geactualiseerd. Er werden berichten en cultureel nieuws op geplaatst.
- Er is samengewerkt met de Facebookgroep voor docenten Spaans in Nederland en met de groep docenten Spaans voor de basisschool.
- DAG VAN DOCENTEN SPAANS IN NEDERLAND. In samenwerking met de Facebookgroep voor Docenten Spaans heeft de sectie Spaans de Dag van Docenten Spaans in Nederland georganiseerd. De dag vond in juni in Amsterdam plaats.
- Sofia Murell heeft een artikel geschreven voor LTM, 106(2019)4: *Hoe leren we een taal op een leuke manier door het bestuderen van films?*
- PROFESSIONELE ONTWIKKELING VAN DOCENTEN SPAANS. Er was overleg met het Consulaat van Spanje, afdeling onderwijs, over het versterken van de professionele ontwikkeling van docenten Spaans in Nederland.
- Er vond samenwerking waar mogelijk en zinvol plaats met VDSN.

- Dat gold ook voor Uitgeverij Talenland. Er is een gezamenlijke studiedag voorbereid waarop docenten examenopdrachten konden maken die vervolgens gepubliceerd zijn.

LATIJS-AMERIKAANSE LITERATUUR EN FILM IN DE KLAS

Samen met de studierichting Latijns-Amerikaanse studies (LAS) van de Universiteit Leiden is voor docenten Spaans in het voorgezet onderwijs de cursus ‘Latijns-Amerikaanse literatuur en film in de klas’ opgezet. De cursus wordt gegeven door dr. Gabriel Inzaurre, docent en onderzoeker van de Universiteit van Leiden. De voertaal van de cursus is Spaans. De zeven literaire bijeenkomsten in Leiden zijn erg positief ervaren. Gemiddeld namen 25 personen per sessie van tweeën-half uur deel.

Plannen voor 2020

- Het bestuur heeft besloten om verder te gaan met het organiseren van de literaire bijeenkomsten in Leiden (7 bijeenkomsten in 2020). Er zullen workshops worden gehouden met de nadruk op collaboratief schrijven. Ons doel is om naar aanleiding hiervan een boekje uit te brengen met de teksten.
- Studiedagen over didactiek: *Formar para Crear 1*.
 - Examenopdrachten leesvaardigheid maken. Product: een oefenboek.
 - Het stemgebruik in de klas en uitspraaktechnieken met behulp van zang. Product: een reeks instructievideo's.
 - Opname van luisteroefeningen en digitale audiobewerking. Product: een Podcast.
 - Gebruik van Bookwidgets. Product: een digitale map met interactieve online oefeningen.
- Studiedagen over literatuur: *Conspiración 3: La voz femenina en la Literatura Latinoamericana* (de vrouwenstem in de Latijns-Amerikaanse literatuur). Twee van de bijeenkomsten zijn gericht op zelf creatief schrijven.
- Organisatie van de Dag van Docenten Spaans op zaterdag 6 juni in Amsterdam.
- Organisatie van een profielstukwedstrijd in samenwerking met het Spaans Consulaat. Prijsuitreiking voor het beste PWS. (mei 2020)
- Verstrekken van het Certificaat Spaans *Menciones honoríficas* voor studenten die een 8,5 of hoger voor het examen Spaans halen. De leerlingen worden opgegeven door hun docenten. (1 juni 2020)
- Docenten Spaans uitnodigen voor evaluatie van het CE Spaans en het delen van hun commentaar via de examenfora van de Spaans Levende Talen-website. (mei 2020)
- Organisatie van *Multilingual Debate* voor middelbare school leerlingen in samenwerking met het Spaans Consulaat, het programma Erasmus+ en Universiteit Leiden. (maart en april 2020)
- Media:
 - Doorgaan met de ontwikkeling van de website www.spaans.levendetalen.nl. Een lid zal zich speciaal bezighouden met het schrijven van artikelen voor de site.
 - Verder ontwikkelen van de blog die bedoeld is om informatie over en naar aanleiding van de literaire bijeenkomsten te delen.
 - Voortzetting van de samenwerking met de Facebookgroep voor docenten Spaans in Nederland (562 leden) en met de groep docenten Spaans voor de basisschool (259 leden). Kopij aanleveren voor LTM. Laura Janousek zal voor LTM schrijven. We proberen meer leden hiertoe over te halen.
 - Doorgaan met het onderhouden van het Platform waar materiaal wordt opgeslagen om het te delen met de docenten, onder andere kijk- en luistertoetsen (<http://levendetalen.internetonderwijs.net/>).
 - Verder gaan met het maken van audio-opnames van examenteksten. Wij zullen meer docenten motiveren om dit soort teksten op te nemen met behulp van *Bookwidgets*. Met *BookWidgets* kunnen leerkrachten op een heel eenvoudige manier leuke, boeiende en interactieve oefeningen maken die geschikt zijn voor alle tablets en computers en op maat voor elke leerling.
- Externe Contacten:
 - Overleg met het Consulaat van Spanje, afdeling onderwijs, over het versterken van de professionele ontwikkeling van docenten Spaans in Nederland.
 - Contact leggen met schrijvers (Carolina Trujillo, Alejandra Szir o.a.) voor de bijeenkomsten van *Conspiración 3*.
 - Samenwerking met Talenland, een hele dag bezig zijn met leesbegrip en hoe je oefeningen/toetsen kunt maken bij teksten (8 februari 2020).
 - Contact leggen met verschillende ambassades om steun te vragen voor de Sectie Spaans.
 - Meewerken aan de CIEFE (Internationaal Congres Spaans voor specifieke doeleinden) met het Consulaat van Spanje en UvA. Leden van onze sectie krijgen 30% korting.

Sectie Turks

Bestuur

- Mehmet Uz (voorzitter)
- Catharina Geelen (secretaris en redacteur LTM)
- Taner Yıldız (penningmeester)
- Salih Şimşek (algemeen bestuurslid)

Aantal leden: 35 (1e), 17 (2e)

Acties in 2019

- MEDIA. We hebben contact gehad met twee journalisten; interviews gegeven over het examenvak Turks en de voordelen van de Turkse taal als keuzevak in het vo. De artikelen verschenen in het AD, zie <http://bit.ly/LT3bYT5M6>.
- Facebookpagina van de sectie Turks: beheerd door Mehmet Uz.
- App's Sectie Turks en Bestuur Sectie Turks: beheerd door Mehmet Uz.
- EINDEXAMEN TURKS. Promotie voor www.eindexamenturks.nl door pilotproject T-shirts voor eindexamenkandidaten Turks wordt verzorgd door Taner Yıldız om onderwijs en eindexamen Turks meer bekendheid te geven.
- 6 april: bijeenkomst leden sectie Turks en deelname aan ALV.
- 31 mei: Iftarbijeenkomst ter herdenking van Rahime Gülcü.
- 1 november: Landelijke Studiedag Levende Talen; onze voorzitter heeft een workshop gegeven over 'Orde Houden en goed lesgeven in het vo'.
- 24 november: 'De dag van de leraar' voor docenten Turks en belangstellenden in Amsterdam in samenwerking met het Yunus Emre Instituut.

DAG VAN DE LERAAR

24 november 'De dag van de leraar' voor docenten Turks in Amsterdam met Turkse muziek.

Mehmet Uz vertelde over het belang van de sectie Turks voor docenten. Voormalig sectievoorzitter Ömer Konak legde uit hoe het Turks in het Nederlandse onderwijs via OALT in de huidige positie terecht gekomen is en riep aanwezige docenten op om zich te verenigen. Bestuursleden Sectie Turks maakten van de gelegenheid gebruik om te netwerken. Er waren veel nieuwe jonge docenten gekomen die wij uitnodigden om lid te worden. Deze oproep is vervolgens ook via de app-groep

verstuurd met een link naar Levende Talen (<http://bit.ly/LT2PeSKkp>).

Plannen voor 2020

- Studiedag voor docenten Turks/ Nieuwjaarsbijeenkomst in Rotterdam.
- Dictee-, dicht- en essaywedstrijd.
- Voorlichtingsbijeenkomst over Turks als keuzevak voor ouders en leerlingen.
- Bijeenkomst Sectie Turks bij Algemene ledenvergadering LT.
- Viering 'De dag van de leraar' en promotie sectie Turks.
- Landelijke studiedag LT met workshop Turks.
- Bijeenkomst Turkse zelforganisaties over de Turkse taal.
- Samenwerken met het Yunus Emre Instituut bij projecten zoals 'De dag van de leraar'.
- Trajectplan ELO: de sectie volgt actief de ontwikkelingen en zoekt inhoudelijke en financiële ondersteuning onder meer door samen met andere talensecties deel te nemen aan verrijkende talen.
- Deelnemen in de redactie van LTM.
- Deelname aan Levende Talen-werkgroep ledenwerving.

VERSLAG VAN DE REDACTIES VAN LTM & LTT

Levende Talen Tijdschrift

Levende Talen Tijdschrift verschijnt viermaal per jaar. De artikelen in het Tijdschrift behandelen vakdidactische onderwerpen en hebben een meer wetenschappelijk karakter dan de bijdragen in LTM.

Het tijdschrift ging in 2019 de twintigste jaargang in. In 2019 zijn vier nummers uitgebracht (april–juni–september–december). De redactie heeft het afgelopen jaar vier keer vergaderd over de inhoud en samenstelling van het Tijdschrift. De redactie werft actief kopij, bespreekt de ingestuurde bijdragen en schrijft zelf teksten.

De huidige redactie bestaat uit Helge Bonset (hoofdredacteur), Amos van Gelderen, Marrit van de Guchte, Sonja Heebing, Ton Koet en Daphne van Weijen.

In 2019 zijn in *Levende Talen Tijdschrift* de volgende typen bijdragen opgenomen: Onderzoek/Vakontwikkeling (artikelen waarin gerapporteerd wordt over didactische en onderwijskundige ontwikkelingen en/of onderzoek); Verschenen proefschrift (bespreking van in Nederland uitgevoerd promotieonderzoek).

Dertien bijdragen vielen in de rubriek Onderzoek/Vakontwikkeling. Elf hiervan hadden betrekking op het voortgezet onderwijs, twee op het basisonderwijs. Zeven bijdragen hadden betrekking op het onderwijs in het Nederlands of in schoolvakken waar Nederlands de voertaal is, vijf hadden betrekking op het onderwijs in de moderne vreemde talen, een had betrekking op beide.

In de rubriek Verschenen proefschrift zijn de dissertaties besproken van Johan Graus (*Student teacher cognitions on form-focused instruction*), Eline van Batenburg (*Fostering oral interaction in the EFL classroom*), Gerald van Dijk (*Het opleiden van taalbewuste docenten natuurkunde, scheikunde en techniek*), Cindy Kuiper (*Promoting tertiary students' writing*) en Johanna de Vos (*Naturalistic word learning in a second language*).

Vanaf 2014 is de archiefsite <www.lt-tijdschriften.nl> verder uitgebouwd en bijgehouden. Dit betekent dat inmiddels alle artikelen van LTT vanaf 2000 tot en met 2019 via de site te raadplegen zijn. De vormgeving van het tijdschrift was in handen van Monique van Hootegem.

Namens de redactie van *Levende Talen Tijdschrift*,

Helge Bonset
Hoofdredacteur

Levende Talen Magazine

In 2019 heeft *Levende Talen Magazine* zijn 106e jaargang beleefd. Elk nummer bevat vier hoofdartikelen over uiteenlopende onderwerpen. In de artikelen staan talenonderwijs en de praktijk van het lesgeven centraal. De redactie streeft naar een goede balans tussen artikelen over moedertaal didactiek en vreemdetalendidactiek. Behalve hoofdartikelen bevat LTM een aantal vaste rubrieken: 'Gesignaleerd', 'Nieuws', 'Binnenkort', 'Etalage', 'Web en App', 'Poëzie', 'Films en Series', 'Column', 'Jeugd- en jongerenliteratuur', 'Praktijk', 'Levende Talen', 'Onderzoek en praktijk', 'Opinie', 'Kroniek' en 'Recensies'.

LTM had ook dit jaar weer een aantal vaste medewerkers. Rob van Veen verzorgde de rubriek 'Jeugd- en jongerenliteratuur' voor Nederlands; Gerard Koster schreef een aantal bijdragen voor deze rubriek voor de taal Engels. Verder verzorgde Gerard Koster een rubriek over recente films die in de les gebruikt kunnen worden of die specifiek voor talendocenten interessant kunnen zijn. Jan de Jong recenseerde in elk nummer een gedichtenbundel. Jacob Moerman schreef de rubriek Etalage, een vast onderdeel waarin hij telkens een aantal nieuwe literaire werken de revue liet passeren. Peter-Arno Coppen was dit jaar weer de columnist van LTM. De rubriek ICT, ten slotte, werd geschreven door Kees van Eunen, Roland Bruijn en Henk la Roi. Deze rubriek verschijnt inmiddels niet meer onder een aparte naam, maar als onderdeel van 'Praktijk'.

De redactie bestond in 2019 uit: Karin Epping (Engels), Reitze Jonkman (Fries), Erik Kwakernaak (Duits), Wouter Toonen (Arabisch), Geramé Wouters (Russisch), Clary Ravesloot (Nederlands), Catharina Geelen (Turks/NT2), Elisa Candido (Italiaans), Nihayra Leona (Papiaments) en Johan Graus (hoofdredactie). Tot medio 2019 was Simone Koster de taalredacteur Frans. Momenteel is de redactie nog op zoek naar redacteuren voor Nederlandse Gebarentaal, Chinees en Frans. Voor Pools, Spaans en Limburgs/Nedersaksisch is er zicht op een nieuwe redacteur.

De redactie kwam achtmaal bijeen en kreeg circa zestig artikelen ter beoordeling voorgelegd. De inhoud en stijl van de artikelen was zoals altijd van uiteenlopende kwaliteit. Over het algemeen was er een redelijk groot aanbod van artikelen. Bovendien heeft de redactie weer enkele keren gebruikgemaakt van de diensten van een onderwijsjournalist.

In 2019 is ook de archiefsite <www.lt-tijdschriften.nl> verder uitgebouwd en bijgehouden. Inmiddels zijn alle hoofdartikelen van LTM vanaf 2000 tot en met 2019 via de site

Kosten productie en redactie LTM (incl. btw)	€ 114.446	
Kosten productie en redactie LTT (incl. btw)	€ 25.105	
Verzending (incl. bijsluiters en btw)	€ 24.352	
Kosten productie, redactie en verzending		€ 163.903
Advertentieopbrengst netto	€ 23.553	
Abonnementen	€ 44.080	
PRO (readerregeling)	€ 4.756	
Overige baten (bijsluiters etc.)	€ 579	
Baten LTM en LTT		€ 72.968
Totale kostprijs LTM en LTT		€ 90.935
Gemiddelde kostprijs per lid/abonnee		€ 21,49
Kostprijs t.o.v. lidmaatschap		25%
Kostprijs LTM per nummer		€ 2,01
Kostprijs LTT per nummer		€ 1,34

Tabel 1. Jaarrekening LTM en LTT 2019

te raadplegen. Per nummer worden ook enkele rubrieksitems online beschikbaar gesteld. Ook de jaargangen 1989 tot 1999 van *Levende Talen* – de voorganger van LTM en LTT – zijn te raadplegen.

De vormgeving van het magazine was in handen van Monique van Hootegem. Anda van Riet en Tom van Limpt zijn de vaste fotografen en Petra van Kalker maakt de illustraties bij de columns van Peter-Arno Coppen.

De advertentie-inkomsten zijn in 2019 gestegen. In totaal is er voor € 23.553 aan advertenties door Van Vliet Bureau voor Media Advies verkocht. De inkomsten van LTM en LTT aan abonnementsgelden waren in 2019 circa € 44.080.

De totale kostprijs van LTM en LTT (na aftrek van baten: advertenties en abonnementen) was in 2019 € 90.935. Dit betekent dat de kostprijs van LTM per lid/abonnee circa € 2,01 en van LTT circa € 1,34 per nummer is. De totale kosten voor LTM (8 nummers) en LTT (4 nummers) waren in 2019 circa € 21,49 per lid/abonnee, hetgeen betekent dat van de contributie van elk lid slechts 25 procent wordt besteed aan de productie en levering van de tijdschriften. Zie tabel 1 voor een overzicht van de totale jaarrekening 2019.

Namens de redactie van LTM,

Johan Graus
Hoofdredacteur

Financiële ontwikkeling van de tijdschriften LTM en LTT 2011–2019

Op de algemene ledenvergadering 2019 is door de doelmatigheidscommissie aan het dagelijks bestuur geadviseerd om de kosten en baten van de tijdschriften te evalueren. Een dergelijk advies lijkt logisch: als je oppervlakkig de jaarrekening bekijkt, dan zou je tot de conclusie kunnen komen dat de kosten voor de productie van de tijdschriften de grootste uitgavenpost van de vereniging zijn.

De realiteit is echter een andere. De tijdschriften zijn namelijk ook een bron van inkomsten voor de vereniging. En als die inkomsten worden meegeteld, dan verandert het totaalplaatje. De vereniging hoeft slechts tussen de 25 en 30 procent van de ledencontributie te besteden aan de totstandkoming en verzending van de tijdschriften. Hiervoor krijgen de leden achtmaal LTM en viermaal LTT per jaar. Een regulier lid betaalt 85 euro aan contributie; van dit bedrag wordt dus 20 tot 23 euro besteed aan de productie van de tijdschriften.

In de volgende paragrafen wordt verslag gedaan van de financiële ontwikkelingen van de tijdschriften in de periode 2011–2019. Hierbij valt op dat de balans tussen kosten en baten in het laatste decennium zeer constant is gebleven. Ondanks prijsstijgingen, een btw-verhoging van drie procent en de inflatie in het reguliere economische verkeer vertonen de kosten van de tijdschriften geen stijgende trend.

Doelstellingen

Om doelmatigheid te kunnen beoordelen dienen niet alleen de *ingezette (financiële) middelen* in ogenschouw genomen te worden, maar ook de *te bereiken doelstellingen*; doelmatigheid of efficiency wordt immers gedefinieerd als de relatie tussen

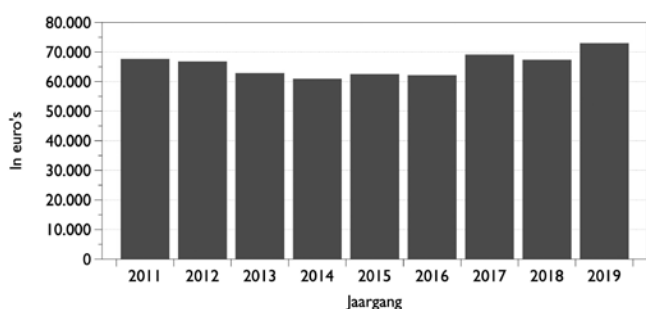
deze twee aspecten.

De doelstelling van de VLLT is onlosmakelijk verbonden is met de uitgave van de tijdschriften. Al sinds de begindagen van Levende Talen geeft de vereniging een of meerdere periodieken uit. LTM en LTT (en hun voorganger *Levende Talen*) bestaan al 107 jaar. Het uitgeven van deze periodieken is een van de fundamenten van de vereniging, die haar bovendien mede in staat stelt om haar centrale doelstelling na te streven: het bevorderen en ontwikkelen van talenonderwijs in alle levende talen in brede zin en het bijeenbrengen van en bieden van een platform aan talentocenten.

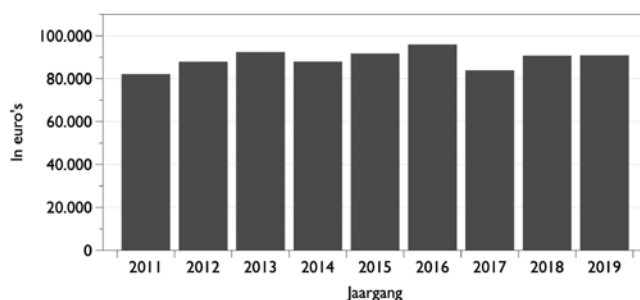
De tijdschriften richten zich in het Nederlands tot talentocenten en alle anderen die beroepshalve of persoonlijk belang stellen in het talenonderwijs om: (1) te informeren over relevante maatschappelijke, (onderwijs)politieke, vakdidactische, wetenschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen alsmede aandacht te besteden aan recente publicaties, uitgaven, congressen, Levende Talenactiviteiten en andere aan het veld van talenonderwijs gerelateerde nieuwsfeiten en ontwikkelingen; (2) een forum te zijn voor de uitwisseling van meningen over het taalonderwijs; (3) een communicatiemiddel te zijn tussen de Levende Talenleden onderling en tussen de vereniging en iedereen daarbuiten.

Kosten en baten

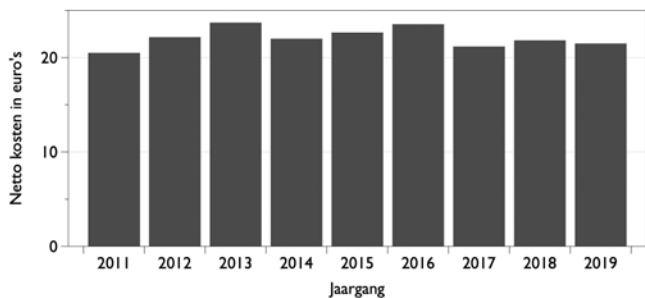
Om bovenstaande doelen te verwezenlijken zet Levende Talen een aantal financiële middelen in: de kosten voor de totstandkoming van de tijdschriften. Maar de tijdschriften zorgen ook zelf weer voor inkomsten. In de periode 2011–2019 genereerden de tijdschriften jaarlijks tussen 61.000 en bijna 73.000 euro aan inkomsten voor de vereniging (voornamelijk abonnementen en advertenties). Zie figuur 1.

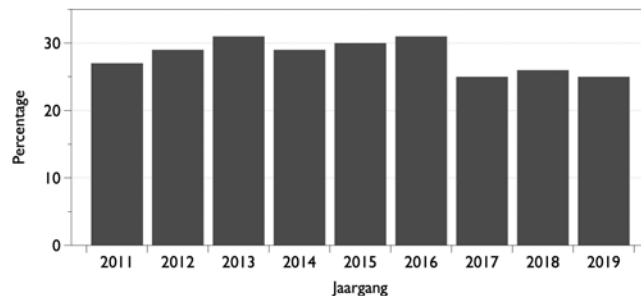
Figuur 1. Door tijdschriften gegenereerde inkomsten

Figuur 2. Kostprijs tijdschriften

Figuur 3. Kostprijs tijdschriften per lid

Figuur 4. Relatieve kosten tijdschriften per lid (ten opzichte van reguliere contributie)

De nettokosten voor de totstandkoming (all-in) variëren hierdoor in deze periode tussen 82.000 en 95.000 euro. Zie figuur 2.

Kosten per lid

Dit betekent dat over diezelfde periode de all-inkosten voor de productie en verzending van de tijdschriften varieerden van € 20,50 tot € 23,53 per lid per jaar. Zie figuur 3.

Omgerekend naar een percentage houden deze cijfers in dat een lid tussen de 25% en 31% van de betaalde contributie jaarlijks kwijt is aan de tijdschriften (zie figuur 4). Het lid krijgt hiervoor acht nummers van LTM en vier nummers van LTT. Als gevolg hiervan blijft 70% tot 75% van de contributie over voor de vereniging om te besteden aan andere activiteiten voor de leden. Het gaat hier overigens over het standaard contributiebedrag dat het lid zelf betaalt en niet om de contributie plus de opslag die de vereniging krijgt vanwege haar vakbondslidmaatschap.

Ten slotte kunnen we nog constateren dat er dit decennium geen stijgende trend in de kosten voor de tijdschriften te bespeuren is, terwijl alleen al de inflatie in 2011–2018 in Nederland cumulatief 12,54% bedroeg (1,57% per jaar gemiddeld) en het btw-tarief in 2019 verhoogd werd van 6% naar 9%.

Doelmatigheid

Uiteindelijk vraagt het begrip *doelmatigheid* om een subjectieve afweging: staan de ingezette middelen in verhouding tot de beoogde effecten? In dit geval betekent dit dat de vereniging gemiddeld 27 procent van de ledencontributie besteedt aan het produceren van jaarlijks 12 nummers LTM en LTT, om op deze manier mede haar centrale doelstelling vorm te geven: het bevorderen en ontwikkelen van talenonderwijs in alle levende talen in brede zin en het bijeenbrengen van en bieden van een platform aan talen docenten.

Levende Talen Magazine

LTM

Regionale taal en identiteit
Lezen en schrijven over taalvariatie
Talen leren met virtual reality
Comparatief beoordelen

Levende Talen Magazine

LTM

Burgerschap en de vreemde talen
Literatuur en wereldbeeld
De nieuwe metgezel van het ERK
Een masterclass met Adriaan van Dis

Levende Talen Magazine

LTM

WIE STUURT HET TALENONDERWIJS?
Autonomie van de talenleraar
Omzien in verwondering:
Examenprogramma's Nederlands
De lerarenopleiding: Sterke of zwakke interventie?
De invloed van educatieve uitgeverij

Levende Talen Magazine

LTM

Het schrijfclub: creatief schrijven
'Nabijheid benutten' in het leerproces
Voorbeeldzinnen kunnen het goede voorbeeld geven
Oral history in de schrijflessen

Levende Talen Magazine

LTM

Instagrampoëzie in de klas
Duitse en Nederlandse schoolleiders leren van elkaar
De argumentatiescanner
Brave new adolescents

Levende Talen Magazine

LTM

De Litlab Leesclub
Gamificatie in de talenles
Nederlands onderwijs in het buitenland
Onderwijs op de ABC-eilanden

Levende Talen Magazine

LTM

Het fact-flip-fact-model
d'Onacht der moederlyke Tael
Betekenisvol lesmateriaal
Onderwijs op de ABC-eilanden:
Een onmogelijk dilemma?

Levende Talen Magazine

LTM

Literatuur en burgerschap
Inhoud in de mvt-les
Digitalisering en leermiddelen
Onderwijs op de ABC-eilanden:
Een nieuw perspectief

**LEVENDE TALEN
TIJDSCHRIFT**

Twintigste jaargang, nummer 4, december 2019

LEVENDE Talen